

ՏԻՆԻ, ԱԽԼԱԳԻ, ՖԵՆՆԻ ՎԷ ՍԻՅԱՍԻ ՀԱՖԹԱԼԸԳ ՂԱԶԷԹԱ.

ՃԻԼՏ I

ԻՍԹԱՆՊՈԼ, ՅՈՒԼԻՍ 29, 1911.

Ն⁰ 31

ՊԵՆՏԻ ՄԱԽՍՈՒՍԱՐ

ԻՍԹԱՆՊՈԼԸՆ ՊԵՅՅԻՒՔ ԵԱՆԿԸՆԸ

Պու Փազար էրթէսի Պրուստտան ալ-տէթիմիզտէ հէր բասթ կէտիյիմիզ տօս-թուն մէլուլ չէհրէ իլէ պիզէ իրատ էյլէ-տիյի իլք սիւալ, «Տիւնքի ուգուպէթի, պէօյիւք եանկընը իշիթտինիլ մի,» օյու-յօր իտի: Զրգրպ Պապը Աերսուքէր ճիհէ-թինի վէ անտէն Շահգատէ պաչը վէ Ագ-սէրայ թարափլարընը կէզիպ, կէօզիւմիւզ էօնիւնէ աչըլան օ միւտհիլ մէնզարէյի, օ տիլսուզ խարապէզարը կէօրիւնճէ տօսթ-լարըմըզըն թէլալ վէ էնտիլէսինին մանա-սընը պիր տէրէճէ անլատըզ: Իսթանպօլ-տա կէչմիլ տէհրլէրտէ զայէթ պէօյիւք եանկընլար օլտուզու թարիլլէրտէ զիքը օլունուր, 1569տա վուզու պուլան եան-կընտա 36,000 խանէ, թարիլի հիճրիյէ-նին 1164ինտէ վուզու պուլան եանկընտա 6,600 խանէ, վէ 1751 վէ 1755տէ քէ-զալիք պէօյիւք եանկընլար վուզու պուլ-մուլ տըր: Լաքին պու սօն տէնէլէ-տէ Իսթանպօլըն կէօրտիլիւ եանկընլար արասընտա պու հաֆթանընքի սայիլլէ-րի խայլըճա կէչմիլ տիր: Պու եանկը-նըն մուլթատար թարիլլինի պու նուսիս-

միզին տիկէր սահիֆէլէրինտէ օգույաճազ-սընըզ: Լաքին պու վազըա ի միւէլլիմէնին տէրին վէ վասի մանտար էօնիւնտէ մաթ ու միւթէհայյիր դալմազտան քէնտիմիզի ալամայօրըզ: Պու պիր դազա՞ մը տըր, եօգսա միւտհիլ պիր ճինայէթ մի տիր: Պիր ճինայէթ նէթիճէսի իսէ, անըն իքինճի սաֆ-հէսի նէ՞ օլաճազ տըր, վէ հիւքիւմէթ պու ճինայէթին վէ անըն նէթիճէլէրինին իլինտէն նա՞սըլ չըզաճազ տըր: Էկէր պիր դազա իսէ, պու դազա նէթիճէսինտէ ֆէ-լաքէթզէտէ օլանլարըն իշիթիյաճը նէ՞ եօլ իլէ տէֆ օլունուպ զիյատէ միւլքիլաթա եօլ պրազըլմայաճազ տըր: Պունլար պու պէօյիւք չէհրին ըէսի իտարէ ի ումուրուն-տու պուլունան զէվաթը միւհթէլէմէնին հալլ ու թէսլիյէ էտէճէլլէրի մէսալիլ մու-հիմմէտէն տիրլէր: Լաքին պիզլէրին վազիֆէսի միւթէնէվիլի թարիլլէրլէ շու պիչարէ հա-րիզզէտէկեանըն մուզայազալարընը թախ-ֆիֆ իշիւն էլտէն կէլէն սայ ու հիմմէթի մէվ-զըլ ի իճրայա գօյմազ տըր: Պու հարիզ-զէտէկեանըն պէօյիւք գըսմը թիւրք վա-թանտաչարըմըզտան տըրլար: Իմաի էկէր Բահնիլմանըն գարիյունը պու միւհթաճիյ-նէ իանէլլէր կէօնտէրմէք իսթէրլէրտէ, Բահ-նիլմա պու իանէլլէրի միւնասիպ պիր թա-րիլլէ պու միւհթաճիյնէ եէթիշտիրմէյէ սայ էյլէյէճէք տիր:

Յ. Գ. Գ.

“ԲԱՀՆԻԻՄԱ,,ՅԱ ԱԶԸԳ ՄԷՔԹՈՒՊ

ՄԻԼԵՂԻՓ ԷՖԷՆՈՒ

1911 Յունիս 21-տէ Մարաշ Տիվանլը Ինճիլի քիլիսէ պինաւրնտա ինիգատ էտէն Կիլիկիա Ինճիլի իթթիհասար՝ ճէրիտէ ի ճէ-տիտէնիզ Բահնիւմանըն՝ ալէմի մաթ-պուաթտա իզհարը վիւճուտ վէ քէսպի իշթիհար էթմէսինտէն տօլայը պէյանը թէպրիք վէ աղը թէչէքքիւր կիպի վէ-զաիֆի մուգատտէսէտէն պիրի վէ էհէմօ օլանընը զէմինի իճրայա վազ էթմէք ֆուր-սաթընա նաիլ օլտուղու իշիւն քէնտինի պախթիյար ատտ էտէր :

Ալթը այտան պէրու քէմալը մուվաֆ-ֆադիյէթլէ տէվամ էսիպ դարիյունտան հէր պիրինի քէնտինէ յապթ էտէն Բահ-նիւմանըզըն իմա վէ իշար զըլտըղը մանա ի ճէլիլինէ սատըգ զալարագ՝ զալմ վէ ճէմասթըմըզըն հէր մէրթէպէ վէ հէր սընֆ էֆրատընա տէվաիլի էտէպիյաթ վէ քի-թապէթտէ՝ իմ վէ մէզհէպ, իզթիսատ վէ սիյասիյաթ տաիրէսինտէ հագիլի Բահ-նիւմա վէ Բէհպէր օլմուշ իսիլինտէն, պու կիրան պահա հիւնն ի խըտմէթինիզ սու-րէթ ի գաթիլէտէ թագաիր օլունմուշ տըր :

Վաթանըմըզըն տէվլէ ի մէշյութիյէթ-տէ թահսիլ ու քէսպինէ միւնթազըր պու-լունտուզլարը մալիւմաթը նաֆիէ վէ թալիմաթը ֆիքրիյէ՝ զալէթանըզըն հէր պիր սաթըր վէ սիւթանընտա նիւմայան օ-լուպ անըն ճիւհէլայա պիր մէքթէպի հիքմէթմէքսէպ վէ իւլէմայա միւսթէշար ը սատագաթ ինթիշար օլտուղու թէպէյ-յիւն էթմիշ տիր ինճիլի քիլիսէլէրին իշ վէ մադսէտլէրինն միւթէրճիմ վէ միւ-ֆէսաիրի մադամընտա տալի Բահնիւմանըն իֆա էթտիլի խըտմէթ պաշգաճա մէֆ-խէրէթիմիլ օլմուշ տըր :

Իմաի հէյէթ ի ռուհանիյէմիլ՝ զաթը ալիլէրինի պու եիւքսէք մագսէտ վէ թէ-չէպպիւսիւնիւլ իշիւն թէպրիք էտէր իքէն՝

ճէրիտէնիզըն մէվճուտիյէթ վէ տէվամընա մանէն վէ մատտէթէն մուալէնէթ էթմիշ օլտն ճիւմիէ տօլթլարա, պիլիսատա թէլ-ֆէեան պիրատէրլէրէ անսամիմ իւլ գալպ թէչէքքիւրաթընը թագալիմ վէ սիլին պու կիպի խըտմաթը ճէլիլէտէ փաիտար վէ էմասընըզա նոււնուսէ վէ ճէլիլ օլաճագ գատար մուվաֆֆադիյէթ ի տաիմիյէյէ թէվէսսիւլ վէ անտէ թէքէմիւլիւնիւզիւ թէմէննի էտէր :

Կիլիկիա Իքքիհասը
Բուհանիլիէր Մեճլիսի Թարաֆընսան
ԳԵՆԱԽԻՊ
Ա.ԲԱՄ.Թ. ՊԱՂՏԻԿԵԱՆ

Յուլիս 6 1911 ՄԱՐԱՇ

Բ Ա Հ Ն Ի Ի Մ Ա

Կիլիկիա իթթիհաստըն հէյէթ ի միւհ-թէրէմէսի թարաֆընտան պիլէ իրսալ օլու-նան պու թէշվիգամիլ «Աշըգ մէքթուպ» տան տօլայը հէյէթ ի մէգքիւրէյէ անսամիմ իւլ գալպ պէյանը թէչէքքիւր էտէրիլ : Վէ Բահնիւմա կէրէք վիւճուտ պուլմագ սըրա-սընտա, կէրէք սօնրա ապօնէլէր էլաէ էթմէք իշինտէ հէյէթ ի մէգքիւրէնն միւհթէրէմ ազալարընըն հիւմէթ վէ ճիտտի իշթիրա-քընա նաիլ օլտուղու իշիւն պէյանը մէմ-նունիյէթ էտէր :

ՎԵՐ. ՏՕԳ. Ճ. Ֆ. ՀԵՐԻՔ

Կէչէն հաֆթա Տօգ. Հէրիքին քէնտի զէվճէ ի միւհթէրէմէսի իլէ պէրապէր մէմ-լէքէթիմիլ թէրք էտիպ, պիր տահա տէօն-մէմէք իւզրէ վաթանը օլտն Ամէրիգայա ալլաէթ էթտիլինի եազլըշ իտիք : Տօգ. Հէրիք՝ Ամէրիգան Պօրաըն միսիօնէրի մա-գամընտա պու մէմլէքէթէ 1859տա կէլիպ էվվէլա 11 սէնէ գատար իսթամպուլտա գալարագ իշէմիշ վէ Թիւրքճէ լիսանընը էյիճէ թահսիլ էյլէմիշ տիր : 1870տէ Մէր-զիֆունա կիտիպ 1893էտէք օրատա իմի իլահի մէքթէպինտէ մուալիմիլէ էյլէմիշ վէ լաքին մէգքիւր միւտտէթ զարֆընտա

իբի տէֆա (1873—1878 Վէ 1883—1885) Իսթանպուլ կէլերէք Բիթապը մուգատ- տէսին թերճէմէ իշինսէ տէ իշթիրաք էյ- լէմիշ տիր։ Միւմարիէյն իլմի իլահի մէք- թէպինսէ պուլունտուղու միւտտէթտէ Բիլիսէ թէվարիսի վէ Ահաւը աթիգ փէյ- զամպէրլէրի հազգընտա տէրպէր վէրմիշ տիր։ 1893տէ Տէրիսաատէթէ ափտէթին- տէն սոնրա 14 սէնէ ալէտտէվամ Կիրակի մէքթէպ տէրա քիթապլարընը քէնտիսի թէտարէք էյլէմիշ վէ անլէր թիւրքճէ վէ էրմէնիճէյէ թէրճէմէ էտիլէրէք նէշը է- տիլմիշ տիր։ Միւմարիէյն Տէրիսաատէթտէ Ամէրիգալըլարըն հէյէթի նաշիրէսինին ըէիսի մագամընտա տախի խըտմէթ էյլէ- միշ տիր։

Տօգ. Հէրիք Թիւրքճէյի Արապի հու- րուֆաթլա էօյրէնմիշ օլուպ լիսանա էյի վագըֆ տըր վէ ֆասիհ Թիւրքճէ իսթիմալ էտէր։ Միւմարիէյն Թիւրքճէ լիսանտա պաղը քիթապլար տա նէշը էյլէմիշ օլուպ անլէրին էքսէրինի Արապի հուրուֆլա թապ ու նէշը էթտիրմիշ տիր։ Էն պէօյիւք է- սէրի Բիլիսէ Թէվարիսի օլուպ պու քի- թապ՝ Ապտիւլ Համիտ էյամընտա ետապ օլան քիթապլարտան իտի։ «Իլիսամ ի իլս- նի ի Թապիի» նամ էսէրինտէ իլհամը թապիինին պուրհանլարընտան պահս է- տէր։ «Իքիզաս ու Իպասէք» քիթապըն- տա Խրիսթիյանլըղըն պաղը ագիտէլէրինի թարիֆ էտէր։ «Նագլիյաք վէ Նէպէվի- յաք» նամ քիթապը, Ահաւը աթիգին քի- թապլարը վէ նագլիյէթլէրի հազգընտա իյզահաթը հապի տիր։ Մէշուրիյէթտէն պէրու Տօգ. Հէրիք աթի իւզ զիքը քիթապ- լարը տախի Արապի հուրուֆաթլա Թիւրքճէ օլարագ նէշը էյլէմիշ տիր, եանի «Ուխուվ- վէթի Ումուսիյէ», Թուլուր «Հուրրիյէթ», «Մուալլիմի Ազամընֆէլամլարը», «Հաղրէթի Իսա»։ Պուլարտան էն սոնրաքինի միւմարիէյն քէնտի «Էօմը խըտմէթինին իքմալը» թէս- միյէ էտէր։ Անտէ Յիսուս Բրիստոսըն պի

նագիր զաթը վէ ճինսի ինսանա օլան միւ- նասիպէթինի պիր չօգ տէլաիլ իլէ գարի- լէրին՝ խուսուսա Միւալիման գարիլէրին հուզուրունա արզ ու թագաթիմ էտէր։ Տօգ. Հէրիք պուլունտան պիր սէնէ էվլէլ Թիւրքիյալը թէրք էթմէքլիյէ գա- ռար վէրմիշ իտի իսէ տէ, պու քիթապը նէշը էթմէք արզուսը իլէ պուրատա պիր սէնէ զիյատէ գալմաղա ըազի օլմուշ տըր։

Տօգ. Հէրիք Ամէրիգատա պօշ օթուր- մայաճագ տըր, անճագ մէզուշը պուլուն- տուղու էնսօվր իլմի իլահի մէքթէպինտէ քէզալիք Նիւ Եօրքտաքի Եռնիքն իլմի իլահի մէքթէպինտէ՝ Խրիսթիյանլըղ իլէ Խալամիյէթ արասընտաքի միւնասիպէթտէն պահիս նութգլար իրատ էտէճէք տիր։ Միւմարիէյն տինի Խալամը էյի միւթալաա էթմիշ օլտուղունտան մէգքիւր մէվզու հազգընտա տէյէրլի շէյլէր սէօյլէմէյէ մուգթէտիր տիր։ Պու եագընլարտա այնի մատտէ հազգընտա Խնկիլիզճէ պիր քի- թապ տախի նէշը էյլէյէճէք տիր։

Հէյէթի նաշիրէնին ըէիսի մագամընտա Տօգ. Հէրիքին էէրինէ Մարաշ իլմի իլահի մուալլիմլէրինտէն Մր. Մէգալըմ կէլէճէք տիր։ Միւմարիէյն պիր սէնէ թաթիլ իշին Ամէրիգայա կիթմիշ օլուպ կէլէճէք պու- հարտա Իսթանպուլ կէլերէք, Տօգ. Հէրիքին պրագաղըղ իշլէրի տէր իւհտէ էյլէյէճէք տիր։ Պիլա շիւպհէ Մր. Մէգալըմ Տօգ. Հէրիքէ լայըգ պիր խալիֆ օլաճագ տըր։

Տօգ. Հէրիքին պու եարըմ ասըր մի- թէճավիզ միւտտէթտէքի էօմրիւնէ աթֆը Նիկեան էտէրսէք, անըն արամըղոա կէ- չիրտիյի պու միւսմիր սէնէլէրտէն տօլայը քէնտինէ պէյանը թէշէքքիւր էթմէյէ սէվգ օլունուրուզ։ Վագաա միւմարիէյն պա- զը տիլէր միսիօնէրլէր կիպի չօգճա քիլիսէլէ- ըրմիզի զիյարէթ էտիպ վաղլար իրատ է- տէրէք ճէմաաթլարըմըղա մալիւմ օլմամըշ տըր։ 0 տահա զիյատէ պիր մուալլիմ, պիր

միւթէշար վէ միւեղլիֆ մագամընտա միւթէլաա օտաորնտան վէ տէրսիսանէտէն էթ-րաֆընա թէէսիրաթը մուֆիտէ սաշմագտա օլմըշ տըր: Իլմի իլահի մէթթէպինտէ թալիմ էյլէտիյի շակիրալէրինին հիւրմէթ վէ մուհապէթինի տալէթ էյլէմիշ, քէզալիք քէնաթինաէն Խրիսթիյանըղըն էսասլարընը սիւալ էտէն նիշէ Միւպիման տօսթլարտա հէմ լաթիֆ աթվարը հէմ հիւրմէթամիզ քէլամլարըյլա գանաաթ վէ հիւրմէթ հիւսի ույանտըմըշ տըր: Վէ քէնտի իլէ միւթէնէվլի մաստէլէր իզէրինէ իսթիյարէ էտէնէլը քէնաթինին ագլընտան վէ թէճրի. քէնաթըղընտան տախիմ իսթիֆատէ էյլէմիշէր տիր: Տօգ. Հէրիք՝ ապէն աթէշին թապիաթը իսէ տէ, սէնէլէրին թէճրի. պէսի քէնաթինտէ թէմքինլի պիր սիւքիւն վէ մուվաղէնէլի պիր մուհաքէմէ մէյտանա կէթիրմիշ օլտուլունտան քէնաթի իլէ գօնուշանլար ալիճէնապ պիր Խրիսթիյան ճէնթլմէն հուզուրունտա պուլունտուգլարընը հիւս էտէրլէր:

Միսիա Հէրիք՝ էհալի արասընտա չօգ կէօրիւլմէմիշ վէ ալանի իլէրտէ իլթիրաք էթմէմիշ իսէ տէ, տահա զիյատէ հալի. մանէ պէլթի հայաթ կէշիրէրէք քէնտի միւհթէրէմ զէվճինին իգթիտար վէ խըտմէթինի թէզլէտա էյլէմիշ տիր:

Պու իքի միւհթէրէմ տօսթլարտա էհալ. լիմիզ արասընտա իֆա էթաիքլէրի պու գատար հիւսն ի խըտմէթտէն տօլայը պէյանը թէշէքքիւր էտիպ, քէնաթիլէրէ շէյլտաթէթին սաթին վէ մէտուա օլան պիր չօգ սէնէլէրինի թէմէննի էտէրէք վէտա էտէրիզ: (*)

(*) Պու տօսթլարըմըղըն ըէսմի՝ պու նուսխէմիզին 735ինճի տահիֆէսինտէ կէօրիւլէպիր:

ԱՆՎԱԼԸ ՀԱԶԸՐԷ

Նագիֆ մէվզիսիզ. — Պազը զաղէթալար՝ Արնավուսարու գ մէսէլէսինին ալտըղը հալ ու հէյէթի պունտան էվլէլ 1875—6 տա Պօսնա-Հէրտէք իսեանը վագթընըն հալ ու քէյֆիյէթլէրինէ փէք միւշապի՝ կէօրէրէք, պու եագընլարտա պէյիւք պիր մուհարէպէնին վուգուընը միւհթէմէլ առա էթմէքտէ տիրլէր: Բիվիւ ալ Բիվիւզ տէյօր, «0 մէմէքէթլէրտէ [Պալգանլարտա] մուհարէպէ իլէ սուլս միւտտէթլէրինին պիրիպիրլէրինի թէագըպ էթմէլէրինէ պագարապ, մուհարէպէ միւտտէթի եագընլարտա կէօրիւնիյօր: Գարատաղա վէ Թիւրքիյա, Պիրիպիրինիզլէ մուհարէպէ էտէր իսէնիզ, քիմնէ իմնատընըղա կէլմէյէճէք տիր՝ տէյու խապէր վէրիլմէսի տէ սուլս նօգթա ի նագարընտան պիր ֆալը խայր կէօրիւնմէյօր:»

Լաթին շիմաիքի հալ ու քէյֆիյէթլէր՝ զահիրէն 1875—ճընըքինէ պէնղէսէլէր տէ հալը հազըր նիշէ խուսուլարտա օ վալըթտան էսասէն ֆարգլը տըր: Պու կիւն մագընըն թէճրիպէլէրի կէօղիւմիւզ էօնիւնտէ տիր. պու կիւն մէմէքէթիմիզտէ իտարէ ի մէշուլթէ վար. պու կիւն սիւվլիլ մուազգամանըն էքսէրի պէլքի հագըմըղտա տօսթանէ հիտիյաթ պէսլէմէքտէ տիր, վէ մուհարէպէտէն իճթինապ էտիպ էթմէմէք պիզիմ եէտիմիզտէ տիր: Արնավուտուլգտա պիր թալըմ ֆէտաքիարլըղլարա միւլայիմ վէ ճիտաի պիր մէսլէյին թուլթուլտը, պիւթիւն ճէրէյանը վուգուաթը թէպտիլ էտէպիրլի: Վէ հիւքիւմէթին ըէսի իտարէսինտէ պուլունան զաթլար պու շէյլէրի փէք ալա պիրաթլէրինտէն մուհարէպէնին էօնիւնիւ ալաճագլարընա էմին օլապիլիլիզ: Փագաթ էյէր էնճամ մուհարէպէյէ մէճպուրիյէթ հասըլ օլուր իսէ, պու շէյ պիզիմ իշիւն նէպէյիւք պիր աֆէթ օլաճագ տըր: Զէ-

վաղը վաթան հալա տախիլի միւշքիւթ-
լարտան ազատէի սէր էտիպ, քէնտի
քէնտինէ կէլմէզտէն պիր տէ խարիճի
մուհարէպէ մէյտանա կէլիրսէ նէ՛ եափա-
ճագ: Պէլի, թիւքրիա քէնտի օրտուտու
իլէ իֆթիխար էտէր, վէ ճիւմէ մուհա-
րէպէլէրտէ թիւքր ասքէրլէրի չէճաաթլա-
լը իլէ չէօհրէթ գազանմըլ տըրլար, լաքին
չու սօն ասը զարֆընտա հանկը՝ մուհարէպէ
վաթան իչիւն խայրը օլմուշ տըր: Սօնու-
տա զայ էտէն պիզ օլմուշուզ:

Սիյասի ճիւնայէթ. — Ձէքի պէյին
գաթլի՝ աաթ՝ պիր ճինայէթ մի տիր, եօզ-
սա սիյասի՝ պիր ճինայէթ մի տիր: Կէչէն
հաֆթատան պէրու հէր քէսին մէրագ
իլէ իրաա էթտիյի սիւալ պու տըր: Պու
կիւն մէյրութիյէթ սայէսինտէ հէր քէս
գանուն տաիրէսինտէ իսթէտիյինի սէօյ-
լէյիպ եազմաղա հուրը տըր: Փագաթ է-
յէր հիւքիւմէթին ըէսի խաարէսինտէ պու-
լունան պիր ֆըրգա քէնտի իչլէրինէ կէլ-
մէյէն չէյլէր սէօյլէյիպ եազանլարը պու-
հան իլէ սուստուրամատըլլարնտա ան-
լէրի կիզլիճէ թէլէֆ էթտիրէրէք, հէմ
էօյլէ քիմէլէրին եիւզիւնտէն գուրթուլ-
մաղա՝ հէմ տէ պաշգալարը իխաֆէ էթ-
մէյէ չալըլըլարսա պու՝ սիյասի ճինայէթ
օլուր: Պէօյլէ պիր մէսլէք հէմ օ ֆըրգա-
նըն խարապ վէ մահվը տէմէք տիր, հէմ
տէ տէվամ էթտիյի թագտիրտէ աախիլի
իսթիլալ վէ մուհարէպէ տէմէք տիր: Ձէքի
պէյին գաթլիլլէրինին մագթուլ իլէ
չախսի տափալարը պուլունմամսը պիթ-
թապի ֆիքրլէրտէ, «Աճէպա պու՝ պիր
սիյասի ճինայէթ մի տիր» սիւալընա
միւնասիպէթ վէրիօր: Լաքին պու սիւա-
լա աճէլէթէն սուպուլթի ճէվապ վէրմէք
ճաիզ տէյիլ տիր: Ձիրա պու կիւն մէվ-
զըի իգթիտարտա օլան ֆըրգա պու մէմ-
լէքէթի իսթիպատա էլինտէն գուրթար-
մագ իչիւն օ գատար գըլմէթլի իշ կէօր-

միւշ տիր քի, օ հէյէթէ պէօյլէ պիր
սաիզէ աթֆ էթմէք փէք կիւճ տիր:
Խուսուտա սիյասի մուխապէֆէթ վէ մու-
խասէմէթաէ պուլունանլարըն պիրպիրլէ-
րինէ աճէլէ իլէ եանլըլ սաիզէլէր աթֆ
էթմէք թէճրիպէսինտէ պուլունմալարը տա
միւհթէմէլ տիր: Սիյասի ճինայէթ մէս-
լէյինին մութլագ պիր ինթիհար մէսլէյի
օլտուղունու տիւշիւնիւրտէք, վէ պու մէմ-
լէքէթաէ մէչրութիյէթի թահքիւմ էթմէք
էմրինտէ իթթիհաա վէ թէրապգի ֆըրգա-
սընըն տահա կէօրէճէք պէօյիւք իչլէրի
պուլունտուղունը տէրխաթըր էտէրտէք,
պու ֆիիլին սիյասի տէյիլ անճագ աաի
պիր ճինայէթ օլտուղունը տիւշիւնմէյէ
մէյլ էտէրիզ: Վէ պու մէսլէլէ մէմլէքէ-
թիմիզին սիյասի հայաթը իլէ սօղրուտան
ալագատար պուլունտուղունտան հէր քէս
ճանիլէրին իսթինթագընա, վէ մէհքէմէ-
նին իճրա էթմէքաէ օլտուղու թահգիզա-
թա չար չէշմ իլէ պէքէմէքտէ տիր:

Ինկիլթէրուանըն եէնի աքրմչարը. —
Պու կիւնլէրտէ Ինկիլթէրա՝ սիյասիյաթտա
իւշ մուհիմմ աաթմ ալմըլ տըր: 1. Մ.
Ամէրիգա իլէ հաքէմ մուահէտէսի ագա
էթմէք իւզրէ տիր, 2. Ճափօնիա իլէ իթ-
թիհաա մուահէտէսինի մուհիմմ թատի-
լաթլա 10 սէնէ իչիւն թէճտիտ էյլէմիշ
տիր, 3. Մըսրա Ինկիլիզ վալիսի մագա-
մընտա Լօրտ Գիշնէրի թային էյլէմիշ տիր:
Պուլարտան պիրինճիսի՝ պու իքի պէօյիւք
Անկլօ-Սաքսօն միլլէթլէրի սուլհ իչիւն պիր-
լէշաիրմէքլէ պէրապէր, հէր իքիսինի խա-
սիմլէրինէ գարչը տա մանէն պիրլէշաիրմիշ
տիր: Պու իթթիհաա էն էվլէլ Ինկիլթէր-
րանըն Ճափօնիա իլէ օլան իթթիհասընա
պիր եէնի ճիհէթ վէրմիշ տիր: Էսկիահա-
նամէտէ իճրա էտիլէն թատիլաթա կէօրէ
Ճափօնիա՝ Ինկիլթէրանըն հաքէմ մուա-
հէտէսի ագա էթտիյի միլլէթ ալէյհինտէ
մուհարէպէյէ թութուլաճագ օլուրսա, օ

ղէման Ինկիլթէրրա ճափօնիայա մուալէ-
նէթ էթմէքտէն մուաֆ թութուլաճազ
տըր: Պու տէմէք օլուր քի Մ. Ամէրիգա
ճափօնիանն թէարուղաթընտան մուաֆ
գալաճազ տըր: Պահը Մուհիթի Գէ-
պիրտէ Ամէրիգանն եէկեանէ ըզգիպի
ճափօնիա օլտուղու իչին պու մուահէտէ
Ամէրիգայը 10 սէնէյէտէք օ թէհլիքտէն
էմին գըլմը տըր: ճափօնիա՝ պու շէյի
պիլէրէք պու ահանամէյի իմղալամազլա
քէնտինին տախի սուլս վէ հաքէմ մուա-
հէտէսի թարաֆտարը օլտուղունը իսպաթ
էթմիշ տիր:

Ինկիլթէրրանն ալարըը իւչիննհիւ ա-
տըմ տահա զիյատէ եազըն Շարգա ա-
լազատար տըր: Լօրտ Գրօմը՝ Մըստա
Ինկիլթէրրանն վէքիլի մագամընտա պու-
լունուր իքէն Մըսըն ումուրընը էօյլէ
գուվվէթլի պիր եէտ իլէ իտարէ էտիյօր
իտի քի, Մըսր էհալիսի պաշգա պիր շէյ
հազգընտա տիւչինմէյէ ֆուրսաթ պու-
լամայօրլար իտի: Մըս էլտըն Կօրսթ՝ Լօրտ
Գրօմըրըն եէրինէ կէչտիյինտէ Լօնտրա-
տաքի Լիպըէլ Գապինէնին թափիյէսի
իլէ միւմսիլէյս կէվէքէ պիր մէպէք իթ-
թիխազ էթմէյէ մէճպուր օլտու: Մըսըլըլար
պու թէպտիլաթըրիգթիտարսըղըղ ալամէթի
սայարազ Ինկիլիզ հիւքիւմէթի ալէյհնտէ
միլլի նիւմայիլէր հափմաղա պաշատըլար:
Հաթթա Մըստան Ինկիլիզ հիւքիւմէթինի
չըգարմազ իչին խարիճաէն պիլէ թէէ-
սիլէր իլէտիլտիլի վէ Ալմանիանն Սիւ-
րիա թարիգիլէ Մըստա Ինկիլիզ իւզէ-
րինէ հիւճիւմ էթմէք իչին թէտարի-
քեաթտա պուլունտուղու տա իչտիլտի:
Պունըն իւզէրինէ Ինկիլթէրրա Մըսր մէս-
լէյինի էտառէն թէպտիլ էթմէյէ գարար
վէրոթի: Պու արատա Մըս էլտըն Կօրսթըն
վէֆաթը վուգու պուլունճա Ինկիլիզ հիւ-
քիւմէթի անըն եէրինէ Լօրտ Գիշնէրի՝ Մըսր
Գօնաօլ ճէնէրալը թալին էթմիշ տիր: Լօրտ
Գիշնէր, պու կիւն Լօրտ Բօպըրսթտան սօն-

րա Ինկիլթէրրանն էն պէօյիւք ապէրի
մէմուրը վէ իտարէյէ էն զիյատէ մուգ-
թէտիր զաթլարընտան պիրիսի տիր: Անըն
իսմի պիւթիւն Շարգ մէմէքէթլէրինտէ
եանի Աֆրիգա վէ Հինտտէ մալիւմ տիր:
Ինկիլթէրրա Մըսրա պէօյլէ պիր մարուֆ
ապէրի մէմուր թալին էթմէքլէ Մըսըլըլարա
տէմէք իսթէյօր քի, «Պիհուտէ եէրտէ չա-
պալամայընը: Սիլ քէնտի քէնտինիլի
իտարէյէ տահա մուգթէտիր տէյիլսինիլ:
Պէքլէմէյիսինիլ:» Պիւթիւն տիւնիայա տա
տէմէք իսթէյօր քի, «Պիլիւմ շիմիլիք
Մըստան չըգմաղա նիյէթիմիլ Եօգ տըր:
էն գուվվէթլի ճէնէրալըմըը օրայա գօյօր
իլ: Պիլիւմ օրտումուղը ֆէթհ էթմէզտէն
պիլի Մըստան չըգարմազընը»:

Գաթօլիֆ իլիսէսիմսէ Եօթնուշուր. —
Օնունճու Պիոս Փափա՝ Գաթօլիք քիլիսէսի-
նին Եօթնուշուրընճա պիր էտաթի թէպտի-
լաթ իճրա էթմիշ տիր, շէօյլէ քի, Յուլիս Չոտէ
նէչր էթտիլի պիր կոնդալտա քիլիսէսինիլ
Եօթնուշուրընը լազլ էտիպ, անլէրէ մախ-
սուս բուհանի ալինլէրին իճրալընը էն եա-
գըն օլան Կիրակիյէ նազլ էյլէմիշ տիր:
Մէնէլա, Սը. Յովսէփ Եօթնուշուրըն՝ Մարտ
19տան՝ օ կիւնիւ թաղըպ էտէն Կիրակի-
յէ, վէ Յովհաննէս Մկրտիչին Եօթնուշու-
րը՝ Յունիս Չէտէն՝ մէգքիւր կիւնտէն էվվէլ
կէլէն Կիրակիյէ գօյմուշ տըր: Վէ քի-
լիսէսին Կիրակիտէն մատա soli կիւն-
լէրի տէյու, Մնուկ, Սիւննէթ, Յայ-
նուքիւն, Ուշուճ, Սը. Մարիամըն
րահմա տիւշմէսի, Ուշուճը, Սը. Պետրոս,
Սը. Պօղոս, վէ Ամեկույնս սրբոց կիւնիւնիւ
թանըմը տըր: Շու հալտա քիլիսէսին
ճիւմէ Եօթնու կիւնլէրի 60ա թէնղիլ է-
տիլմիշ տիր: Փափա հազրէթլէրինին պու
մուամէլէօինին սէպէպի տէյու շու շէյ զիլըր
էտիլիյօր քի, Գաթօլիք միլլէթլէր Եօթ-
նու կիւնլէրի չօգ օլմայան տիկէր գալմ-
լար իլէ թիճարէթէլ ըէգապէթտէ պու-

լունսուղլարը սէպէպտէն, պու եօրթուլար եիւղիւնաւն էփէյի զիյան չէքիյօրլար, վէ վէսաթի ի թէայիւղիւն փիյաթը ալէլումում եիւքսէլիւ զլուու իչիւն Գաթօլիք է-հալիճէ հէր իչ կիւնիւնիւն գըյմէթի տա-հա զիյատէ արթմագտա օլմուշ տըր: Փա-փա հազրէթլէրի մէգքիւր թատիլաթը էթ-մէք իլէ Գաթօլիք էհալիյէ պէօյիւք պիւր հիւնն ի խըամէթ իփա էթմիշ օլույօր: Ֆիրվագը գատիւմ քիլիսէլէրին պու եօր-թու կիւնլէրի խէյիճէ իգթիսատի զիյանը պատի օլտուղու կիպի նիչէ ախլագի զա-րարը տա մուճիպ օլույօր: Քիւնշքի պու նէվ թէնսիգաթ վէ թատիլաթ պաշգա քիլիսէլէրտէ տէ իճրա էտիլէ իտի: Վէ լաքին պու ՏՈՆ կիւնլէրի իչիւն տէնիլէն Կի-րակի իչիւն սահիհ տէյիլ տիւր, զիւրա Կիրակի կիւնլէրին թաթիլի՝ իգթիսատի պիւր զի-յան սայրլամազ, չիւնքի հէր եէտի կիւն-տէ պիւր կիւն իաթիւրահաթ էթմէքիւք, հէմ ճէսէսաճէ հէմ ֆիքրճէ թագէլէնմէյէ խըամէթ էթտիյինտէն, պագի ալթը իչ կիւնլէրինտէ տահա զիյատէ միւէսսիւր իչ կէօրմէքիլէ եարտըմ էյլէտիյի ֆէննէն միւսպէթ հագիգաթլարտան տըր:

Վերէմ գօմիսիօնու . — 1891տէ Լօնտրատա ինիգատ էյլէյէն «Պէյն էլ միլէլ վերէմ գօնկրէսի»նտէ՝ Փրօֆ. Քօնվագթըն էֆքեարը ումումիյէսինէ մու-խալիֆ օլարագ հայվանլարտան, խուսու-սա ինէքտէն ինսանա վերէմ պուլաշմազ իտիլինի իտտիա էյլէյիպ՝ պու պապտէ միսալ հալինտէ խայլի վագըրալար տէրմի-յան էյլէտի: Պունըն իւգէրինէ պէյն էլ աթըպպա չօգ թէճրիպէլէր վէ միւպահէ-սէլէր իճրա էտիլաթաէն սօնրա 1901 թա-րիխնտէ՝ հայվանլարտա վէ ինսանլարտա պուլունան վերէմին այնի օլուպ օլմատըղը-նը, վէ վերէմին ինսանտան հայվանլարա՝ վէ հայվանլարտան ինսանա կէչիպ կէչմէ-տիլինի թահգիգ էյլէմէք մագսէտիլէ

պիւր «Շահանի» գօմիսիօն թէչէքքիւլ էյլէ-միշ տիւր:

Մէգքիւր գօմիսիօն ախիլէն քէնաի 10 տէնէլիք թէճրիպէ վէ թէտգիգլէրինն նէ-թիճէսի օլան պիւր պէյաննամէ նէչը էյ-լէմիշ տիւր: Պէյաննամէ ի մէգքիւրտէն անլաշըլարընա կէօրէ, վերէմ միգրօպը-նըն իւչ նէվի օլուպ, անլէրաէն պիւրի չօգճա ինսանլարտա, իքինճիսի չօգճա ի-նէք, էօքիւլ վէ տօմուզ միսիլու հայ-վանաթտա վէ իւչիւնճիւսիւ թավուգ վէ էօրաէք գապիլինտէն օլան հայվանաթ-տա պուլունուրլար: Գօմիսիօն պիւրին-ճի վէ իքինճի նէվտէն օլան վերէմ միգ-րօպլարընըն այնի՝ եախօտ եէքտիկէրինն չէքլ ի ախէրի օլտուղունը, վէ իքինճի իլէ իւչիւնճիւ թագըմին իտէ այնի եա ֆարգ-լը նէվտէն օլտուղունա տաիւր գաթի պիւր նէթիճէյէ կէլէմէտիլինի պէյան էթմիշ տիւր: Գօմիսիօն՝ ինսանտան հայվանա վէ հայվանտան ինսանա, վերէմին կէչիպ կէչ-մէտիլինէ տաիւր պիւր նէթիճէ էլտէ էթ-մէք պապընտա չօգ միւլքիլաթա թէսա-տիւֆ էյլէմիշ իտէ տէ, էնճամ մէսէլէյէ տաիւր սուպուլթի պիւր գարար վերմիշ տիւր: Էտիլէն թէտգիգաթտան անլաշըլար-ընա կէօրէ, ինսանլարտա կէօրիւլէն էն ֆէնա նէվ վերէմլէրին, խուսուսա չօճուգ-լարտա կէօրիւլէնլէրին փէք պէօյիւք գըս-մը հայվանլարտան սիրայէթ էյլէմիշ օլ-տուղու պիւր էմրի վագը արը: Գօմիսիօն՝ թատալար վէ սիւթ վասըթատըյլէ վերէ-մին հայվանլարտան ինսանա սիրայէթիլինի մէն էյլէմէք իչիւն, հիւքիւմէթ թարա-ֆընտան վէսաթի ի լագըմէնին իաթիմալինի թավսիյէ վէ սիւտիւն վերէմ միգրօպ-լարընտան արի օլմասընա տաիւր աիգգաթ էտիլէճէք օլուր իտէ, չօճուգլարտա կէօ-րիւլէն վերէմ էնվալընըն խայլիճա էքսիլէ-ճէյինի պէյան էյլէմիշ տիւր:

ՄՈՒԽԱՊԵՐԱԹ

ԱՄԷՐԻԳԱՅԱ ՔԻՄԼԵՐ ԿԷԼՄԵՄԷԼԻ

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԷՅ. Կ. ԹԷԼՖԵԱՆ, ՆԻՒ ԵՕՐՔ

Պիր վագթատան պերու միլլեթիմիզատ Ամերիգայա կելմէքլիյէ տողրու պէօյիւք պիր արզու պաշլամը տրը : Պու հալ իքի չէ-յին նէթիճէսի տիր , պիրինճիսի սօն 15—20 սէնէնին աճըլը վագըլալարը , վէ իքինճիսի կէչիմին կիւճէշմէքտէ օլտուղու տրը : Իշպու իքի մուհիմ վագըլալար հիճրէթ ա-գընթընը իլէրի կէթիլիյօր : Պէլքի պու իքիսինէ չու սօն սէնէլէրտէ Խրիսթիյան-լարըն ապէր օլմասընը տա իլավէ էթսէք պիր տէրէճէ տողրու օլուր :

Պու պէնտիմտէ Ամերիգայա քիմլէ-րին կէլմէմէսի՝ հագըլարընտա խայըրըլ օլաճաղընը իզահ էտէճէյիմ : Պունը տախի եագընէն կէօրտիլիւմ վէ պիլտիլիւմ վա-գըլալար վէ թէճրիպէլէրտէն իսթիսրաճ էտէրէք եագաճաղըմ :

Ամերիգատա 40,000 գատար էրմէնի պուլունուպ , պունլարըն 4,000 գատարը նիւ Եօրքատա տրը : Ումումըն մէշլուլիյէթի առէտ սըրասը իլէ չունլար տրը : Պէօյիւք պիր գըսմը ֆապրիգա , մաղազա վէ սաիր եէրլէրտէ իշճի սիրլէր , պունտան սօնրա թօփրագ իշի իլէ մէշլուլ օլանլար , ան-տէն սօնրա սէնէաթքեարլար , սօնրա թի-ճարէթ իլէ վէ էն սօնրա քիթապէթ իլէ օղրաշանլար կէլիւր , վէ եէնի կէլէնլէր տէ պու սընթլարտան պիր եա տիկէրինէ ի-լավէ օլունմագտա տըրլար :

Իւք սընֆ՝ սըրֆ վիւճուտ վէ պազու գուվլէթի իլէ օղրաշըրլար , վէ պունլարըն էն պէօյիւք գըսմը տաաթ 7 եա 7½ տա պաղլարը տա 8տէ իշ մահալինտէ պուլուն-մալը տըրլար : Եյէր պիր գաշ տագիգէ կէ-չէր իսէ գափու գափանըր վէ առէմ մէճ-պուր օլուր էօյլէն սօնու գափու աշըլտըղ տա իլէրի կիրմէյէ , վէ էօյլէճէ եարըմ կիւնլիք

ղայիպ էտէր : Եյէր պու հալ պիր գաշ տէֆա թէքրարլանըր իսէ քէնտինի ֆապ-րիգատան սավարլար : Պու սընֆ՝ հաֆթա-տա 10—12 տալէր ալըր , ֆապաթ զօր պիր իշ տիր : Ագշամըն 5½—6սընա գա-տար իլէմէլի , վէ պու կիպի իլէյէնլէրին էքսէրիսինին սըհէթի պօղուլմագ մուխա-թարասը վար տըր : Պու իշճի սընթլը պիւ-թիւն Ամերիգատաքի էրմէնիլէրին եիւզտէ 80—85 նիսպէթինի թէշքիլ էտէր :

Իքինճի սընֆ՝ չիֆթիլէր տիր : Պուն-լար զարպտա էփէյի եէրլէշմիլէր տիր , վէ կէչինմէլէրի էփէյի ըահաթ հալտէ տիր , անճագ պիր ֆէնալըգ չու տըր քի՝ հիչ թօփրագտան անլամայան առէմլէր պու իլէ կիրիյօր վէ էլինտէքի պիր գաշ փա-րասընը չապուճագ զայիպ էտիյօր : Եյէր պու իշ՝ էրպապը էլինտէ օլտա ըահաթ կէչիմ վէրէն պիր մէշլուլիյէթ տիր : Պուն-լար տախի եիւզտէ 8—10 նիսպէթինտէ հիսապ օլունույօրլար : Եյէր չիֆթիլիք նիլզամը տաիրէսինտէ պաշլանըպ տէվամ էտէր իսէ առէմի ըահաթ կէչինտիրի , վէ էփէյի փարլագ պիր միւսթագպէլ եա-փապիլիւր՝ անճագ զէնկին տէյէճէք պիր տէրէճէյէ չըգմագըրգ միւմքինսիլ տիր :

Պաշղա պիր սընֆ սէնէաթքեարլար տըր : Պու՝ Ամերիգատա զայէթ մագպուլ օլան սընֆ տըր , վէ հիչ պիր սէնաաթ-քեար իշ պուլմաղա միւշքիլաթ չէքմէգ : Ալէլէքսէր պու սընֆ 15—20—25 վէ 50 տալէրէ գատար հաֆթալըղ ալըրլար : Պու սընֆ ըահաթ կէչինէպիլտիքտէն մա-տէ սոգըլ պաշընտա օլան հիչ պիր սէ-նաաթքեար իշ պուլմայա միւշքիլաթ չէք-մէգ , վէ էլինտէ պէօյիլիւպ իլէրի կիթ-մէք ֆուրսաթը վար տըր : Պունլար տախի եիւզտէ 5 նիսպէթինտէ տիրլէր :

Տիկէր սընֆ՝ թիճարէթ իլէ օղրաշան-լար տըր : Կէրլի էրմէնիլէր թիւրքիատա ալէլ էքսէր թիճարէթ առէմի օլտուլա-րընտան իշպու տաիրէտէ իլէրի օլմալարը

մէմուլ օլունուր իսէ տէ, վագըա էօյլէ կէօթէրմէյօր: Պէլքի սէպէպլէրի գըսմէն պու տիյարըն ուսուլը թիճարէթի ֆարգլը օլսուղունաւան, գըսմէն տէ չօգլարըն եաիլը թիճարէթ ուսուլը թէագըպ էթմէլէրինստէն իլէրի կէլիյօր: Պուրտա անճագ պիր իշ իւզէրինստէ պագը մուվաֆֆագ աստէմլէրիմիզ վար տըր. տիկէր իշլէրտէ օլանլարտա կէօզէ չարփան մուվաֆֆագ աստէմլէր իլէրի կէլիշ տէյիլ տիր: Պուրտա չու պիր հագիգաթը զիքը էթսէմ էյի օլուր, քի ուսուլը թիճարէթ տէաիյիմիզ պու տիյարտա պիզիմ չարգտա պիլտիյիմիզտէն ֆարգլը տըր: Էքսէրիա իշլէր պէօյիւք թըրլսթլար վէ գումիանեալար էլինտէ տիրլէր: Շախսի թէք պաշնա իշ եափմագ պուրաճա ումուսի վէ մուվաֆֆագ պիր եօլ տէյիլ տիր: Իլլա իթթիֆագ վէ իթթիհատ, քի պու տա պիզ էրմէնիլէրէ զայէթ զարիպ վէ իճրասը միւմքինսիզ պիր շէյ տիր: Իշթէ թիճարէթ ալէմինտէ իլէրի կիտիլէմէաիյինն սէպէպի: Պու ոլնֆ եիւզտէ 2 նիսպէթինտէ անճագ վար տըր:

Սօն սընֆ՝ քիթապէթ, վէ փրօմէշըն տէնիլէն իշլէլէ մէշղուլ օլանլար տըր: Պու թապիի եիւքսէք պիր մէպէք տիր, վէ չօգլարըն պու մէպէյէ կիրմէսի արզու օլունուր, ֆագաթ պունտա տախի թէճրիպէ կէօթէրիյօր քի էրմէնիլէր պու տիյարտա իշպու քիթապէթի թահսիլ էտիպ կէրի վաթանա տէօնմէլի տիրլէր, զիրա պուրտա գալմագ իլէ պիր կէօնա էմէքլէրինէ մուվաֆֆագիյէթ պուրամայօրլար, պիլաքս սէֆիլ օլմալարը մուխաթարասը վար տըր. զիրա պու տիյարտա քիթապէթ ոլնֆը նիսպէթէն չօգ տըր, վէ էրմէնիլէր քէնտիլէրտէն եիւքսէք պիր սընֆ իլէ ըէգապէթ էտէմէյօրլար, պու տիյարտա թախմինէն 300 գատար կէնճլէր եիւքսէք տէրէճէ թալիմ ալմագտա տըրլար: Պունլարըն մագսէտլէրինի թահսին էտէրիզ,

վէ վաթանա կէրի տէօնմէլէրինի, հէմ միլլէթ հէմ քէնտիլէր իշլին խայրըլ պուլուրը: Պախուսու պու վագթաա օրատա գուլաղուզ օլաճագ եիւքսէք սընֆ աստէմէնէ գատար իհթիյաճ վար տըր:

Իմտի խիւլասա էտէրիզ, քիմլէր կէլմէմէլի տիրլէր:

Պիրինճի, սըհէթէ զաիֆ վէ խասթալըզ շէքմիշ եա չափուգ խասթա օլմայա իսթիտատը օլանլար: Պու կիպիլէրէ եազըզ տըր, կէլմէսինլէր: Պու տիյարըն հալասը, եաշամասը, զաիլէսի վէ հէր հալի էօյլէ տիր քի անճագ սաղլամ սըհէթիլէր տաշանապիլիր, պունտան ֆարգլը օլանլար էր եա կէճ՝ եա մէմէքէթլէրինէ կէրի կիտէր եա մէզար չուգուրունա գօնուլուր: Պիր խուսուսու զիքը էտէյիմ քի զաթէն կէօլիւ թրիֆօմա օլանլարը հիւքիւմէթ ասլա վէ գաթիյէն իշլէրի ալմագ, պինսէն ալէյհ պէօյլէլէրին կէլմէյէ արզու էթմէլէրի պիւթիւն պիւթիւնէ եանլը տըր, իշլէրի կիրմէյէ մուգթէտիր օլմաշտան կէրի կէլտիլէրի եէրէ կէրի կիտէրլէր:

Իքինճիսի պէօյիւք ֆամիլեա վէ չօլուգ չօնուգ իլէ պուրայա կէլմէմէլի տիր: Եաշամագ չօգ պահալը տըր, անըն իշլին հէր պիր շախս այրըճա չու գատար փարայա միւհթաճ տըր, իմտի փարա գալանմայա միւգթէտիր օլմայանլար տիկէր գազանապիլէնլէրէ արթիյէ եիւք օլուրլար: Պուրտա չունու տախի զիքը էթսէմ էյի օլուր քի իշ խուսուսունտա երքէք վէ դարընըն պուրատա ֆարգը եօգ տըր, հէր իքիսինէ տէ իշ վէ ֆուրտաթ վար տըր, հաթթա էլլէրինստէն իշ կէլէն գըզլար վէ գարըլարա տահա միւնասիպ վէ զիյատէ ֆուրտաթլար վար տըր:

Պէլքի Թիւրքիատան կէլէճէք պիր աստէմ պուրատա քիրալարըն, քէզա եէյէճէք վէ կիյէճէյին նէ գատար եիւքսէք օլսուղունու հիշ խայալ էտէմէզ,

Ուսումնէն թիւրքիստաքիւնք պուրատա-
քիւնքին ալտըզլարը հաֆթալըը եա գա-
զանտըզլարը փարանն հիսապընը իշի-
տիրէր, տէֆթէրին պիր թարաֆը-
նը օգուրլար, տիկէր իսրաճաթ թա-
րաֆընտան հիշ մալիւմաթլարը եօգ, եա-
տա պիւմէք իսթէմէզլէր: Զարպը մէսէլ
օլմուշ, «Փիլանըն օղլու հաֆթատա իքի
լինկիլիզ ալըյօր իմիշ:» Պիշարէ պիւմէյօր
քի պուռնուն իլէ նաւալը եաշայօր, վէ ար-
թըրտըղը փարա նէ միւշքիւլաթլար իլէ տիր:

Իւշիւնճիւ, ույգուճու, թէնպէլ, կէվ-
շէք ատէմլէր պուրայա կէլմէմէլի տիրէր:
Զիքը էթաիյիմ կիպի՝ պուրատա չօգ էր-
քէն գալգամազ վէ նիզամլը իշլէմէք լազըմ
տըր: Էյէր սապահլարը էրքէն գալգամազ
իսէն հախօտ իշ եէրինտէ ույգուն պատար
վէ քէնտիւնի այըզ թուլթամազ իսէն, սազըն
պուրայա կէլմէ, զիրա տէնի տէրադապ
իշտէն չըգարըրլար վէ փէրիշան օլուրտուն:
Կէվշէք, ճանսըզ ատէմլէր պուրատա չօգ
տէֆիլիքլէրէ կիրիֆթար օլուրլար: Պուրատա
ատէմ սըզը, տիրի վէ ճանլը օլմալը,
պուրատա էն զիյատտէ սէվտիյիմ պիր շէյ
շու տըր քի, ատէմլէր հէր նէ իշտէ իսէ-
լէր քէնտի իշլէրինի տէվլէրլէր վէ օնտա
սատըզ վէ զայրէթլի տիրէր: Իշին, մէշ-
ղուլիյէթլին պէօյիւյիւ եա քիւշիւյիւ, իզ-
զէթլի եա իզզէթսիզիւ եօգ տըր, հէր ա-
տէմ քէնտի էլինտէքի իշ իլէ սատադաթ-
լէ մէշղուլ վէ տէրունինտէ մէսուտ տըր:

Տէօրաիւնճիւ, ֆիքըրի գապիլիյէթլէրի
եիւքսէք վէ իսթիստաուը թապիլիյէյէ մա-
լիք օլմայանլար պուրայա կէլմէսիլէր:
Ազլի գապիլիյէթլէրի ատի նէվտէն օլան-
լար պուրտա եէրլիլէր իլէ լէշապէթ է-
տէմէզլէր: Պու տիյարտա էն մուհիմմ
միւտապազա զէքիսալէթ իւզէրինտէ տիր
վէ հէր պիր ատէմին քէնտի գուվլէթ ի
ազլիյէսի վէ իսթիտաուը թապիլիյէսի էն
պէօյիւք րօյու օյնար: Օ՝ Շարգըն աշըզ
պախթը, գարա պախթը, իզպալը, իզ-

պալըզլըզը, ֆէլէյի եա մէլէյի, պիր սէօզ
իլէ վիլյանգօսը պուրտա կէլմէզ, անճագ
պու պէօյիւք սէրպէսթ ֆուրաթլար տի-
յարընտա ատէմին ազլի գապիլիյէթի
տէր ագապ էօլլիւլէրէք օ նիսպէթտէ մու-
վաֆֆադիյէթ էլաէ էաէպիլիր:

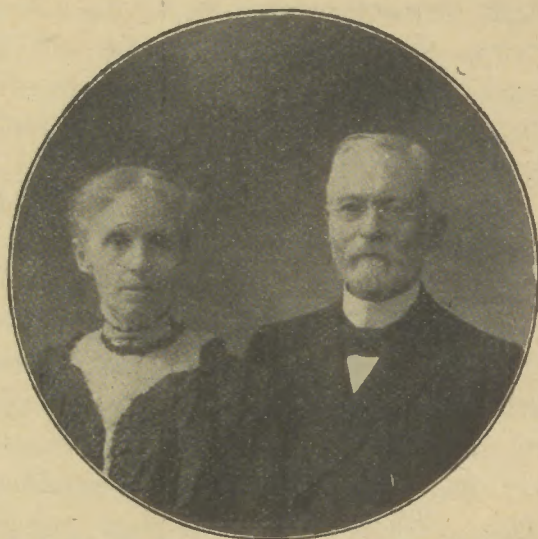
Պէշինճի, պու սընֆ էն մուհիմմ սընֆը
թէշքիլ էտէր, էյի սիրէթ վէ ախլազը
համիտէ սահիպի օլմայան պուրայա կէլ-
մէմէլի տիր: Պուրայա հէր շէյտէ իլէրի
կիթտիյի կիպի, մուզայիր ի էտէպ հալլէր-
տէ տախի իլէրի կիթմիշ տիր: Իմտի պի-
զիմ թիւրքիանն թէճըրպէսի վէ իզվասը
օլմայան եա փէք ալ օլան եէրլէրտէն կէ-
լիպ պուրտա եաշայարազ փաք գալմազ
իշիւն լազըմ օլան եէլէնտէն չարէ, գուվ-
վէթլի ախլազը մէմուհէ սահիպի օլ-
մազլըզ տըր: Էյէր պիր քիմնէ ախլազի
էստալարըն պիրինտէ եա պիր գաշընտա
զաիֆ իսէ, թէճըրպէյէ տայանամազ իսէ,
չօգ էյի ետփար քի քէնտի եէրինտէ գալ-
սըն, նիշիւն պուրայա կէլէրէք պիհուտէ
եէրտէ, ազլընը, ախլազընը, հայաթընը
վէ էն գըլմէթլի օլան ճանընը զայ էթ-
մէյէ տէպէպ օլտուն:

Պէլքի պազըլլարը տիւշիւնէճէք քի, ա-
ճէպա նիշիւն լիսան իշիւն պիր շէյ տէ-
մէյօր: պու պապտէ տէյէճէյիմ փէք գը-
սա տըր, ատէմին այաղընտա գունտուրադ
օլմասը նէ գատար լազըմ իսէ տիլինտէ
լիսանը օլմասը օ գատար լազըմ տըր:

Պիր տէ փարա մէսէլէսի: Թապիլի փա-
րա լազըմ տըր, ֆազաթ պու գատար
ուզազ պիր տիյարա կէլմէք զաիլէսինի
իւզէրինէ ալան պիր քիմնէ չիւպհէսիզ
փարա գազանմազ արզուսըյէ պուրայա
կէլիր: Պուրանն ուսուլլարընա քէնտի քէն-
տինի ալըշտըրլազ գազանմազա մուվաֆ-
ֆազ օլուր իսէ, օրատան կէթիլէճէյի պիր
գըսմ փարանն պուրաճա էհէմմիյէթի
եօգ տըր, վէ պուրատա գազանմազա
պաշաուրգտան սօնրա տա թէրէտտիւտէ-

տէճէք պիր շէյ եօզ : Շունը զիբը էթսէմ էյի օլուր քի, պուրատա գարայա պատան հէր պիր առէմին ճէպինտէ 5 Ինկիլիզ լի-
րասը պուլունմուր տըր, պու հիւքիւմէ-
թին գանունը տըր, էյէր պունտան փազու
փարան վար իտէ օ տա ՏԱԼԻԱ Եյի Տիր :

Իմոի պիր թաղում տար ուփազ է-
տաղար վէ միւլթաղի օլան շէյէրին զիբ-
րինէ լիւզում կէօրմէյէրէք, Ամէրիգայա
կէմէք իսթէյէրէրին վէրէճէքլէրի գարա-
րն պու մուհիմմ էտաղարա թաթպիկ
էտիլէրէք վէրլմէսի քէնտիլէրին հազ-
լարնտա խայրը օլաճաղընը աճիզանէ
թէէմին էտէրիմ :

ՎԵՐ. 80Գ. ՀԵՐԻՒՐ ՎԷ ԶԻՎՃԷՍԻ

ՀԱՅ ԲՈՂՈՔԱԿԱՆԱՐԱ ԹԷՍՏԻ(*)

ԳԵՈՐԳ-ՄԷՍՐՈՊ, ԱՏԱԲԱԶԱՐ
I.

Էրմէնի Փրօթէսթանլար ալէյհինտէ
վուգու պուլան թէատտիին սէպէպլէրի
նէ՞ իտի, վէ պու թէատտիլէր նէ՞ տաի-
գալարա պինաէն տուրտուլար : Պու սիւ-
ալլարա Էլէնվմ քէմալը սէրպէսթի իլէ
ճէվապ վէրէպիլիլիլ. զիրա Էրմէնի հա-
յաթընն էն ճալիպի տիգգաթ օլան պու
սաֆհէսի արթըգ թարիխէ աիտ պիր մէ-
սէլէ հիւքմիւնէ կէշմիլ տիր : Հագիկի
թարիխ պիթարաֆ տըր : Անը լիշվէթ իլէ
թէպուլի էտէմէզսին : Օ՝ հիշ պիր քիմնէ-
նին խաթըրնը սայմազ. թէֆթիլ էտէր,
վէ խաթա կէօրտիլիւ կիպի անը իզհար
վէ թագպիւհ էտէր : Օ Եալան սէօյլէմէզ,
անճագ հազիգաթը պիլա ֆիւթուր պէյան
էտէր : Պէլի, թարիխ՝ մուհաքէմէի պէ-

շէրիյէնին թապիի նէթիճէսի տիր, վէ
պազէն պու մուհաքէմէնին սաղլամ օլմա-
մաուր գապիլ պիր : Օ մանիէլէրէ վէ միւշ-
քիլաթա թէտաթիւֆ էտէր : Աղրազ ու հիւ-
սիյաթ անը կէօրմէզ պիր հալէ կէթիլէ-
պիլիլիլ : Տին՝ զամիլէ աիտ պիր շէյ օլ-
մազլէ տահա զիյատէ Եանլըլ հիւքմիլէր
վէրմէք թէհիլէսի վար տըր : Տինի հա-
յաթտա միւճահէտէ զիյատէ շէտիտ վէ-
հիտիյաթ զիյատէ զապթսը օլուր : Պի-
նաէն ալէյհ թարիխ՝ մէզքիւր վագըլա-
րն թարզը ճէրէյանլարնը տահա զիյա-
տէ ֆարգլը կէօրիւպ կէօթէրէպիլիլ : Շու-
րասը մուճիպի մէսէրրէթ տիր քի, հազ-
գընտա պահս էթաիյիմիլ մատտէ մէզհէ-
պի տաիլէյէ աիտ իտէ տէ, օ՝ ֆիլլիլիլիլ իշ-
ղալ էթմէքտէն չօգտան ֆարիլ օլմուլ
տըր : Մէզքիւր կէշմիլ վագըլալար՝ նէպի
հազըր իշիւն նամալիւմ վէ մազը թարիլի
աիտ տիրլէր : Իմոի պու մէսէլէլէր իլէ
իլթիլղալ էտէճէք միւնասիպ վագըթ կէլ-
միլ տիր : Էլէնվմ մէզքիւր սիւալլարա
պիլա խաթի ճէվապ վէրէպիլիլ, վէ ան-
լէրի միւթէլաա էտէրէք անլէրաէն մու-
հիմմ տէրլէր ալապիլիլիլ : Իթիտալը
տէմ իլէ օլ մէսէլէլէրի Էլէ ալլապ՝ հէվ

(*) Կէշէնլէրտէ Ատափազարատ Ազգ. Կեզը.
մէքթէպի զիյարէթ Էլլէտիլիմիլղալէ Գէորգ-Մեսրոպ
էֆ. սընֆտա պու մէսէլէտէն պահս էտիյօր իտի :
Միւճալիլիլին պի թարաֆ մուհաքէմէսինտէն
մահզուլ օլարազ, պու մատտէ իւզէրինէ Բան-
նիւնայա պիր պէնտ Եազմասընը թալէպ էթմէ-
միլ իւզէրինէ միւճալիլիլ լութֆէն պու պէնտի
պիլէ Եօլլամըլ տըր, վէ անը մէմուլիլիլիլ պու-
րատա նէշը էտէրիլ :

կէջմիշ վագրալարը թահլիլ էթմէք, խուսուսա իլմի ուսուլտա թահլիլ էթմէք լազըմ արը: Պու սուրէթլէ հագիգաթը անլայըպ կէջմիշին զիգըյմէթ թէճրիպէլէրինտէն իսթիֆատէ էտէպիլիրիզ:

Թապիաթտա սէպէպսիզ պիր էսէր հօգ տըր: Ֆիլվազը սէպէպ տէնիլէն չէյ նիսպի տիր, ֆագաթ թապիաթտա սաիգ վէ մուհարրիք ի իպթիտաիսի պուլունմայան պիր քէյֆիլէթ հօգ տըր: Իմտի էրմէնի Փրօթէսթանլար ալէյհինտէ աշըլան թէատտինին էսպապընը իթիտալը տէմ իլէ արայըպ պուլմագ մուգթագի տիր: Միւտտէթ ի մէզքիւրէ եանի 1833—1860 զարֆընտա ճէրէյան էտէն ճիւմէ վէգայի թարիխէյէյի, վէ օ միւտտէթտէն հալը հագըրատէք կէլիպ կէչէն քեաֆիէ ի վուգուաթը թահլիլ էտէճէք օլուր իսէք, փէք վագըհ նէթիճէլէր էլտէ էտէճէլիզ:

1833տէ իլք տէֆա օլարագ պաշըլընա Եէհուտիլէր վէ Մուհամմէտիլէր արասընտա ինճիլին նուրունու նէչը էթմէք մագսէտիլէ զարպտան պիր դաշ Եէնի միսիօնէրլէր կէլտիլէր: Անլէր զարպ մէտէնիլէթի, մալիւմաթը, ագչէսի, իլմի վէ կէրմիլէթի իլէ աօլու օլարագ կէլտիլէր: Անլէր նէչը ի էֆքեար էթմէք իչիւն իպթիտաի վասըթալար հալինտէ մէք թէպլէր քիւշատ, լիսան վէ մէզհէպ թալիմ էթմէք, քիթապլար վէ սաիլէ նէչը էթմէքտէ օլտուլար: Վէ պուլնար նէչը ի էֆքեար իչիւն էն էյի վասըթալար իսիլէր:

Լաքին միսիօնէրլէր՝ Եէհուտիլէր վէ Մուհամմէտիլէր արասընտա իշլէմէք իլէ իքթիֆա էթմէտիլէր: Շարգըն Խրիսթիյան գալմլարը արասընտա իշլէմէք տահա զիյատէ գօլայ օլմագլէ պէրապէր տահա զիյատէ սէմէրէպաիշ օլաճաղընը կէօրէլէք, էրմէնիլէր վէ Բուսլար վէ շարգըն սաիր Խրիսթիյան գապիլէ վէ քիլիսէլէրի

արասընտա կիրիպ իշլէմէլէ պաշատըլար: Պուրատա միսիօնէրլէրին մէզքիւր Խրիսթիյան քիլիսէլէրինի նէ կէօղիւք իլէ սէյր էթտիլէրինին, վէ օլ քիլիսէլէրին պիլին ու ագաիտլէրի նօգսան, եանլը մուզիւրը եախօտ տօղրու օլտուգլարընըն պահսընա կիրմէյէրէք վագրալարը թատտա էտիպ կէջմէք իսթէր իմ: Քէզալիք Փրօթէսթան վաիզլէրին՝ ճէմաաթըն խուսուսա աաի սընըֆլարը արասընտա նէ՞ սէպէպլէրէ պինաէն հիւսնի գապուլ պուլտուգլարընը, էրմէնիլէրին՝ շարգըն տիկէր Խրիսթիյան ճէմաաթլարընտան զիյատէ Փրօթէսթանլըլը գապուլ էթմէլէ նի՞չիւն մէյլ էթտիլէրինի տախի թարիֆ էթմէլէճէլիմ: Պունլար պիլի չօգ ուզաղա կէօթիւրիւրլէր: Պունու այրըճա մէզուլը պահս էտիպ հալլ էլլէմէք տէյէր:

Պուրատա՝ էրմէնի Փրօթէսթանլըլըն զուհուրու վէ թէատտի կէօրմէսինէ ալագատար օլան, վէ թարիխ նօգթա ի նուզարընտան ճալիպ ի մէրագ օլան պիր վագըլը զիքը էտէլիմ: Պու՝ էրմէնի Գաթօլիք միւնաղաա եախօտ թէատտիսի տիր: Փրօթէսթան վաիզլէրին շարգա տօղրու աղըպ կէլտիլէրի մէզքիւր թարիխ սըրտալընտա, էրմէնի ճէմաաթը արասընտա պիւթիւն ճէմաաթը միւզթարիպ էտէն պիր մէզհէպի նիֆագ ալէվի հիւքմֆէրմա օլմագտա իսի: Ռուքիկիւն ունիլիստէ Ունիքոլարըն զուհուրունտան պէտէն էրմէնի քիլիսաալը, Լաթին բուհպանլարընըն արայա սօղուլմաալը եիւզիւնտէն մէյտանա կէլէն տախիլի միւնաղաալար իլէ էլլէմաք օլտյօր իսի: էրմէնի բուհպանընըն ճէհալէթի, ճէմաաթըն քիլիսէլէ վէ միլի անանէլէրինէ (աւաւիդուրիւն) տաիր պիլիկիսիլիլի, միլլէթին տիւշար օլտուղու սիյասի բահաթսըղըզլար վէ էն վաի մուսիպէթ ու ֆէլաքէթլէր Գաթօլիք բահիպլէրին էրմէնիլէր արասընտա աղաա աղաա իշլէմէսինէ վասըթա օլմուշ իսի:

Լաքին պու հիւճումն գարշը միւճահէտէ
էյլէյէն Էրմէնի ֆերալէր վէ րահիպլէր
տախի պուլունմուշ տըր : Սիւննաց մէք-
թէպի , Որոսնեցիկէր , Տաքեւացիկէր ,
Արսոյ մէտրէսէսի , Կոլտա Փաթրիքլէր ,
Բարսեղլէր՝ սալքի հէր նէլ յիւհար իլէ
միւտէֆաա էթմիշլէր իտի . լարին էն պէօ-
յիւք միւճահատէ 18 վէ 19ուննու տըր-
տա պիր դաշ զալյուր Փաթրիքլէր վէ
Ամիրալար վաւթաւարլէ իճրա էտիւմիշ
իտի : Միւպահասաթ պաշտան պաշո , Ա-
միրալարընըն իգամէթկեհալարընտան էն
սէֆիլ ֆագիլին գուլիպէսինէ , էն միւթէ-
րագգիտէն՝ էն պալաղը վէ ճահիլ սընը-
ֆա գատար թէվէսաիւ էյլէմիշ իտի :
Էսէֆ էտէրիզ քի , պիզ պու պիւթիւն
վագըալարը փէք գըսա օլարագ զիքր էթ-
մէյէ եա տա հիշ զիքր էթմէմէյէ մէճ-
պուրուզ : Սալթ շու գատարընը պէյան
իլէ իթթիֆա էտէլիմ քի , պու միւ-
ճատէլէ վէ միւնագաշալար ճէմաաթը հէս-
սաս , վէ թիթիզ պիր հալէ կէթիւմիշ
իտի : Էֆրատը միլլէթ եէքտիկէրինէ աօղ-
րու միւվէսիլիս պուլունմաղա պաշաւըշլար
իտի : Պու միւպահասէլէր էսնապընտա՝ Էր-
մէնի քիլիսաաղ Էրմէնի միլլէթ տէմէք տիր ,
վէ վալիտէ քիլիսաաաան ալլըլանլար՝ Էրմէնի-
լիքտէն չըգար թասապիւրու խալլիճա
թէքիա էտիւմիշ իտի : Իշթէ պէօյլէսի պիր
զէմանտա իտի քի՝ Փրօթէսթան վաիզլէր
շարգա աօղրու կէլիպ Էրմէնի ճէմաաթը
արաւընա կիրտիլէր : Իմոի Էրմէնի Փրօ-
թէսթանլար ալէյհինտէ զուհուր էտէն
թէատտիւնին իլք սէպէպի , Էրմէնի Գա-
թօլէքլիք իլէ օլան տալա վէ օ սէպէպաէն
Էրմէնի ճէմաաթտա մէյտանա կէլէն ահ-
վալը րուհիյէտէ արանմալը տըր :

Իքինճի պէօյիւք սէպէպ Էրմէնի Փաթ-
րիք , Աւաջնորդ , եա րուէտա ի րուհանի-
յէնին թէատտիւպ տէրէճէսինէ եէթիլէն
ղալլէթլէրի իտի : Մաաթէոո Փաթրիգ՝
քէնտիւնին պէյն էլ էհալի մալիք պուլուն-

տուղու իթիպար , վէ նուֆուզու հէր շէյ-
տէն զիյաաէ Էրմէնի Փրօթէսթան թէատ-
տիսի լէյհինտէ գուլլանտը : Միւմաիլէյհ՝
Իզմիտի վրթանէս ֆահաւալը քիլիսէտէն
գաթ էտէն Կոնդուկընը շու վէճհլէ խի-
թամա կէթիլիյօր :

« Իմոի պու իխթարնամէմ վաւթթա-
սըյլէ եազընտա վէ ուղագտա պուլունան
ճիւմէ սէվկիւլիւլէրիմէ թէնպիհ էտէրիմ
քի , անըն Պաալլընքինէ պէնզէր օլան շէհ-
րէսինէ պագմալարընը , պու գալիճը
գուրթ կիպի օլան առէմի գափուլարը-
նըզտան իլէրի ալմալընը վէ անըն սէլա-
մընը ալմալընը... : « Բէզալիք պու վէ տա-
հա շէտիտ քէլամլար իլէ , Ոսկան , Պօղս
վէ Յովսէփ Գամաղիէլեանլար , չալլըճը
Աբիսողլմ , Միրիքէլամ Կարապետ , Բէ-
րէսթէճեան Ստեփան վէ էմալի Էլմ . Փրօ-
թէսթանլար քանաղորեղ էտիլտիլէր : Փաթ-
րիքտէն վէրիլէն էմը վէ անըն էօրնէյի ա-
նիտէ հէր թարաֆտա եանգօ վէրիւր : Խու-
սուսա սալքի հէփ առաջնորդլար , վա-
նաւալլար , վարդապետէլէր վէ փափազլար ,
քէնտի ամիրլէրինին հարաքէթինէ իմթիսալ
էտէրլէր իտի : Հէր թարաֆտա քանաղ-
րանլար , թէատտի , քիւֆր , խուսումէթ ,
միւճատէլէ վէ միւնագաալար պաշ կէօս-
թէրիլլէր : Պիթթապի պու թէատտի հա-
րաքէթի տէրհալ ճէմաաթըն ճահիլ սը-
նըֆլարը արաւընա սիվիլիպ կիրէր : Օրա-
տա միւճատէլէ , նիզա , հագարէթ , լա-
նէթ վէ քիւֆրէ թէպաիլ օլուր :

Պագաթ թէատտիւնին աոլ սէպէպի
մագամընտա սալթ րուէսաա ի րուհանիյէյի
կէօթէրէճէք օլուր իսէք թամմհագիգաթը
հալը րէսմ էթմիշ օլմազըզ : Այնի տէրէճէտէ
միւթէատտիպ վէ այնի տէրէճէտէ նուֆուզ-
լու օլուպ , հաթթա րուէտա ի րուհանիյիյի
պիլէ գըմէն թէշլիզ էտէն աիկէր պիր
գուվլէթ վար իտի : Պու իսէ ամիրալըգ
իտի :

ՎԱԳՓԼԱՐԱՐԱՐԱՐՈՒ ՎԷ ՖԱՐՁԼԱՐԱՐԱՐԱՐՈՒ

ՓՐՈՖ. Յ. Ա. ՊԵՏՃԵԱՆ, ԱՅՆԹԱՊ

3.

Պաշտոնական պիր մեսեղէյէ, պիզիւր իշխան տահա մուհիմմ օլան պիր մեսեղէյէ կէ. չէլիմ.— Իքթիլիստ՝ ճառիս վասի պիր ճախրէնէ: Էլեւելմ զաղէթալարտա վէ ա զըզլարտա արա սըրա սէպէնէն մեսեղէյէ արաւնտա պիր Բողոքակալար իշխան էն մուհիմմի, պուրատա վէ մեմէթէթին մուխ. թէլիֆ թարափարընտա տիւշիւնէն ֆիքր. լէրի իշղալ էտէն էն պէօյիւք վէ հայա. թի մասաէ՝ Միւրքիւն մատտէսի տիր: Ա. նա քիլիսէ իլէ իթթիհատ էլլէմէք: Կէչէն. լէրաէ Մ. Մինասեան էֆէնտինին Ան. ճաքնտէ նէչր օլունան պիր սըրա պէնտ. լէրինին պագտըրը նիշանկետա՝ պու կէօ. ըրինիւյօր իտի: Եագընտա Բիւզանդիոնտա կէօրիւլէն պագը պէնտլէր աչըգտան պունա տիգ գաթ տալթէթ էտիյօրլար իտի: Տէմէք զախա տիր քի, իթթիհատ՝ հատալ զա. թընտա փէք մերլուպ օլուպ՝ թարաֆէնէ գանաթպախչ օլապիլէճէք պիր սուրէթ. տէ գուլվէտէն ֆիլիլէ կէթիլիլէպիլմէսի զայէթլէ արզուլանաճագ պիր քէյֆիլէթ տիր, հէլէ Եկեղեցական Միւրքիւն փէք էտապի պիր թատալլար ալըր: չիւնքի պու միւմքին օլտուլու թագտիրտէ տիկերլէր, —Վարչական վէ Կրքական Միւրքիւն— անըն թապիի նէթիճէսի տիր: Կրօնա. կան իթթիհատ օլմաւըլընտա, օլ պիր. լէր իշխան զախմ պիր էտա Եօգ. տըր: Պու սէպէպտէն մէղքիւր իթթիհատ մէ. սէլէսի էն տագիգ վէ էն պիղարապ միւ. թալաա թալէպ էտէն պէօյիւք պիր մէ. սէլէ տիր: Օ՝ իսխաղմօթիֆ տուլլու. լար իլէ հալլ օլունաղ: Եագըր քի, պու պոպտէ տօթլարըմըզ, պիլէրէք Եա պիլմէյէրէք, քէնտի թէքիլիլէրինի, իւ. թար վէ թափիլէլէրինի իսամ պիր թա. ըրիլէ մէյտանա կէթիլիլէրլար:

Սահիհ տիր քի Բողոքակալըլըն պու

կիւնքի պուլունտըրը հալ ու քէյֆիլէթ. լէր թահթընտա իթթիհատ մատտէսի քէնտի իշխան պաշտա վագթտա օլտուլուն. տան զիյատէ ճալիպ օլմալը: Իսթիպտատ տէվրինին թապիի նէթիճէսի օլան հիճ. ըլթ, 1905ին զըթալը, իրի սէնէ Էվլէլ Ատանա վագաւարնըն մուճիպ օլտուլու պէօ. յիւք խարապաթ, վէ Ամէրիգան Պորտուան քիլիսէլէրիմիլէ կէօնտէրիլէն իանէնին սէնէ պէ սէնէ Էքսիլմէսի, պունլար՝ Բողոքակալըլ. զըն ապէն զաիֆ օլան մալիլէսինի պիր գաթ տահա զաիֆիլէնտիրմիլ օլուպ, անը՝ պաշ. գալարըն իլթիրաք վէ մուալէնէթինէ տա. հա զիյատէ միւհթաճ պիր հալա կէթիլ. միլ տիր: Իթթիհատ տախա մագպուլ վէ մերլուպ իքէն, շու հալ ու քէյֆիլէթ. լէր անա տահա զիյատէ տիգ գաթ ճէլպ էթիլիլէր: Պունունլա պէրապէր շախի թէճրիպէմիլ, հէմ թարիլիսի պէչէր պիլգէ կէօթէրիլէր քի, ինտան բուհունտա Կրօ. նախան Կաւմոգուլ տէնիլէն վէ վիճաւն ճուլղուտու, ճիւմլէ խարիճի սաիգէլէրէ ֆաիգ պուլունտիլ: Փարզ տուլլուտու՝ աւտէմէ նէթիճէսինի տիւշիւնտիրմէզ: Ա. միւրալար տէվրինին խարիգիւլատէ նուֆու. զունտան իսթիֆատէ էտէրէք կէչէն ապըն Լուսաւորչական քիլիսէսի Մատթէոս Փաթ. ըրիլին կիւնիւնտէ Բողոքակալըլարը քիլիսէ. տէն թարա էթտի իսէ, փէք օ գատար թայիպ օլունմամալը: չիւնքի պունտա ամիլ օլան պիր պէօյիւք գուլվէթ պիլա չիւպէ ֆարզ տուլլուտու իտի.— Հերետիկոս սայ. տըրը քիմէլէրտէն քիլիսայը թէմիլլէմէլի իտի: Վէ տիկեր թարաֆտան Փրօթէս. թանլար տախի, հէր կիւնիլէն բաղմէն ճան պէրապէրի սէվտիլլէրի անա քիլիսէ. տէն ալըրմաղա բաղի օլտուլար իսէ, հէ. ման պու սէպէպտէն իտի: Վիճտան պու. նու քէնտիլէրէ Քարզ տէյու կէօթէրիլէր իտի: Վէ չիմտի, ինտան Եինէ օ ինտան, վիճտան Եինէ օ վիճտան, վէ Լուսաւորչա. կան քիլիսէ Եինէ օ քիլիսէ տիր: Լու.

սաւորչական քիլիսէ , պունտան 60 — 70 սէնէ էվէլին Հայ Բողոքականլարը է-
յամընտա , իթիգատ, թալիմաթ վէ աւա-
րողութիւնն ճիհէթինտէ նէ խոթի իսէ պու
կիւն էսասէն անասէն ֆարգլը օլտուղու իտ-
տիա օլունամաղ : Բարեկարգութիւնա միւհ-
թաճ էսասի խոսուտարտա ետրինսէն հա-
լա գըլ փայը գըմըլտանմըլ օլտուղու կէօս-
թէրիլէմէղ : Շու հալսէ սամիմի վէ խա-
լիս պիր իթթիհատ նասըլ միւմքին օլտու-
ղանու պիլ կէօրէմէյօրուղ : Պու կիւնքի
եկեղեցական միութիւնն թէքլիֆլէրինտէ,
ալէսսէվիյէ քսոթանուումուն մազարաթը ,
վէ Միութիւնուն մուհասէնաթընտան , էս-
քի միսիօնարլարըն պունա մէյստան վէրմիլ
վէ ետրիլէրին տէ անը գապուլ էթմիլ
օլտուգլարը խաթալարընտան պօլ պօլ
պահս օլունուպ անտէն էօթէ կէչիլմէյօր :
Սամիմի վէ ճիտտի պիր իթթիհատը միւմ-
քին գըլաճագ խոսուտաթըն թահլիլ վէ
թէչիհիհնէ կիլիչիլմէյօր : Շէյլէ քի , կէչէն
ասըն միւպահէսէ մատտէլէրինի պու կիւն
լիսանա ալմագ՝ թալիմ ու թէրպիլէյէ ,
նէզաքէթէ վէ ՉՅնճի ասըն ըուհունա
մուղայիր իմիլ : կէյա քի , պին պիր երկ-
րորդական վէ յորրորդական խոսուտար
հազգընտա գօնուշմագ ճաիլ իքէն , ին-
սանըն ահվալը ըրուհանիյէսիկէ թէալ-
լիլ էտէն մէսէլէլէրի գիքրէ կէթիլմէք
պըպ իմիլ , ինճիլէ մուվաֆըզ օլմայան
չէյլէր իչիւն՝ « Պունլար ոյ-Աւեսաւանական
տըր » տէմէք ՉՅնճի ասըն էթիլէթինէ
մուղայիր օլուր իմիլ : Պու մուհիմմ մէսէ-
լէյի էթիլէթ փէրտէսի թահթընտա գա-
փաթմաղա գալգըմագ պիր նէզաքէթփէ-
րէսթիլք իմասսակութիւնու տըր : Հա-
յասսանեայց քիլիսէ իչիւն գալէմ տաի-
րէսինտէ արասըրա ըաթթ կէլինէն « անա-
րաս , » « անիոնիոնի , » « անիսաիս , » վէ
« անասսան » կիպի թապիրաթա պիր
յուսաւորեայ Լուսաւորչական պու կիւն
իմզա գօյապիլի՞ր մի : էյէր մէգքիւր եիւք-

սէք թապիրլէրի քիլիսէնին թէմէլի օլան
Քրիստոս հազգընտա անլար իսէք տօղու
տըր : Փագաթ , օլ ալթուն թէմէլի հէ-
ման հէման զայպ էտէճէք տէրէճէտէ ա-
նըն իւզէրինէ չէօքմիլ օլան ոյ-Աւեսա-
ւանական , վէ օսաւամոս թալիմ վէ
սաւարողութիւնլարը տիւչիւնէճէք օլուր
իսէք , օլ վագթ մէգքիւր փարլագ ա-
ծականլարտա նէ՞ մանա գալըր : Պիզէ
սիւալ օլունուր իսէ , Լուսաւորչական
քիլիսէյէ տօթ աէյիլ տիրլէր , անլէր քի՝
անըն հայաթը ըուհանիյէսիլին նէմասընա
մանի օլան եարասընը աշմագ իսթէմէղ-
լէր : Թէտալիտէն էվէլ սիակնօսիս —
թէչիսիս իլլէթ — կէլիլ : Քիլիսէլէր իթ-
թիհատը արղուլանաճագ պիր չէյ իսէ ,
(էվէլթ էյլլէ տիր ,) անա մանի օլան սէ-
պէպլէրին տիւչիւնիլմէսի իճապ էտէր :
Պինայէն ալէյս պիր սապիթ վէ տէ-
վամի իթթիհատ հուսուլինի միւմքին
գըլմագ իչիւն թասհիհնէ իհթիյաճ կէօ-
րիլէն խոսուտար մէյստանա կէթիլմէ-
լի տիր : Տէմէք հաճէթ աէյիլ տիր քի , պու
զայէթ վասի պիր մէսէլէ օլուպ անըն իլէ
օղրաշմագ պու մէգալէնին իչի տէյիլ տիր :

Մէգալէմիգի խիւլասա էսէլիմ

1. Մէշրութիլէթտէն պիզէ թէրէթ-
թիւպ էտէն ֆարգլարա կէօղիւմիւլ ա-
լըզ օլուն :
 2. Զաիֆ քիլիսէլէրիմիգի միւթալաա
վէ տուա մատտէսի էտէլիմ չիմտի , վէ
պիլթիւն սէնէ զարֆընտա :
 3. Իթթիհատըմըլ տալիլինտէ պու-
լունան քիլիսէլէրիմիլլէ , վէ տէրունի մէմ-
լէքէթտէ պուլունան աիկէր ինճիլի քիլի-
սէլէր իլէ տէվամի մուարէֆէ ըուղումունը
ունութմայալըմ :
 4. Անա քիլիսա իլէ իթթիհատ մէսէ-
լէսինէ կէլինճէ , աթիաէքի նօզթալարա
խոսուտի տիգգաթ օլունա :
- (ա) Ունութմայալըմ քի՝ կէչմիլ օլան

60—80 սենե միտտէթ զարփրնտա , անա քիլիսէսէ Էսասի աէնիլէպիլէն հիւ պիր կրօնական քարեկարգութիւն օլմամը տըր :

(բ) Ունութմայալըմ քի՝ սամիմի եկեղեցական իթթիհատ անճագ կէշմիշտէ այրըմագլըղ մուճիպ օլան սէպէպլէրին գալգմասըյէ միւմքին տիր :

(գ) Էյի պիլէլիմ քի՝ քեափի սէպէպ իւզէրինէ միւէսսէս օլմայան հէր հանկը պիր իթթիհատ , Բոդոֆականլըգ իշին խայրը օլմատըղը կիպի , Լոռսաւոռյական քիլիսէ իշին սափի արզուլու աէյիլ տիր :

(դ) Շու տաիի Էհի մէրագըն տիպգաթընը ճէպ Էթսէ կէրէք տիր քի , անա քիլիսէ , քէնաինտէն այրըմը օլան Բոդոֆականլըղը հիւ տիւշինմէսէ պիլէ , պու կիւնքի պուլունտուլու կրօնական կիւնքիւքէր , եկեղեցական քարեկարգութիւնութաճիլ Էթաթիլէճէք հալար տըր : Կէշն ասըն հայ թաթէպէլէրինէ Փրանսըգ Էտէպիյաթընըն (գրականութիւնունըն) թագաթի օլունմասը միլլէթիմիլ իշին պէյիլք պախթուրըղը օլուու : Պու կիւն անլըր սէմէրէլէրինի կէսթէրիյօլար : Պու կիւնքի հախակրօն սընփըն քիլիսէ իւզէրինէ թագէիգի ֆիլվաղը վէխիմ տիր : Օլ վագթ Էքիլէն թօխումլարըն պու կիւն խարմանը չըգըյօր :

(ե) Իթթիհատ սէօղէրի գալապալըղըն տա շունու տա ունութմայալըմ քի , չօղլարըն ազղընտա կրօն վէ եկեղեցի քէլիմէլէրի պիլգիմ անլատըղըմըլ մանատա օլմայօրլար :

(զ) Պու սըրատա մագիյէ օլան ալագամըղը տա տէրխաթըր Էթմէք կէրէք տիր : Կէշմիշտէ պիլգիմ իշին մէզհէպի հիւրըրիյէթի գօլայ պուլմատըղ :

Եա շէհիտլէրիմիլին սէսի !

Պու կիւն պուրատա եէրլէրի պօշ օլան սէվկիլիլէրիմիլ , Օսմանիյէ շէհիտլէրի , օլ խալիպէր իշինտէ տահա խալիս օլան

Նաթանայէլ , Փրօֆ . Լեւոնեան , օլ հագիգաթ գահրէմանը իլէ ըէֆիգլէրի , սէմալթըն նուր մէպէնլէրինտէն Էյիլիպ , չիմօի , հայրէթ իլէ պու իթթիհատ մէճիսինին իւզէրինէ պագտըղլարընը խայալ Էտէք իսէք , հէման հէման հիսս Էթմէղ մի իլ քի , Էէք ալագ իլէ պիլգէ տէյօրլար , « Էմանէթիլիլէ սատըղ օլըն » :

(է) Պիր սէօղ տահա , վէ օ տա միւռքագպիլէ օլան ալագամըլ ճիհէթիլտէ : Էյէր ինանըյօր իսէք քի՝ Սինա տաղընըն չայըսը կիպի ալէտտէվամ Էանար իրէն , թէլէֆ օլմայան Էրմէնի միլլէթիլին 10—15 ասըլարտան պէրի հըֆլ օլունմասընտա պիր իլահի մագսէս վար տըր : Էյէր ինանըյօր իսէք քի , Ալահըն նախախնամութիւնունտա , Ղարպի Ասիա գալմիարընըն մանէվի վէ ըուհանի իհեասընա փիշըվ օլմագ իւզրէ Ալահ Էրմէնիլէրի ինթիխապ Էթմիլ տիր , վէ Էյէր ինանըյօր իսէք քի՝ օլ պէյիլք պէշարէթ վաղիֆէմիլգէ քէնաիմիլի վէ միլլէթտաշլարըմըղը հազըրլամագ ումուրը իշին տահիպի թարափընտան շու պիր ալուն ինճիլի քիլիսէլէրէ իհալէ օլունմըլ տըր , պու նախախնամական թէրթիպէ իման Էտիյօր իսէք , պիլէլիմ կոջուլումուլուն ազամէթիլի , վէ անա սատըղ պուլունալըմ :

Ս Օ Ն

Պէն Էաշատըղճա շու խուսուստա միլթմէին օլույօրըմ քի , ատէմէր արատընտա քի ֆարղ — զաիֆ իլէ զուվլէթիլին , պէօյիլք իլէ քիւշիլին արատընտաքի ֆարղ — գուտրէթ ֆարղը տըր , պիր տէֆա պիր մագսէտ թէշքիլ Էթիլքտէն սօնրա Էաէօլիմ Էա զալէպէ տէյէն իրատէթ ֆարղը տըր : Թ . ՊԸԲՍԹԸՆ

ՐՈՒՅԱՆԻ ՀԱՅԱԹ

ՆԷՖՍԻՆ ՍԱԼՊ ՕԼՈՒՆՄԱՍԸ

Քրիստոսա իման էտէն միւսինին քէնտի նէֆսինի թէրք վէ հաթթա անը սալպ էթմէսինին մանա վէ միւնասիպէթի նէ տիր։ Պիղ էօլմէլիյիկ թաքի, պիղ հաշատրլըմըզ միսիլլու պիղիմ էօլիւմիւմիւզ վասըթա սըյլա պաշգալար տախի հաշատընլար։ Նէֆս՝ հալընըզ Քրիստոսըն հայաթընըն պիղիմ հայաթըմըզա նազլ օլունմասընա տէյիլ, անճագ պիղիմ վասըթամըզլա պաշգալարընըն հայաթընա նազլ օլունմասընա տախի պիր մանի սըր։ Քրիստոսըն հայաթընըն ախէրլէրէ իհնագ էթմէք, պիղէ իհնալէ օլունան էն մուհիմմ պիր վազիֆէ տիր։ Անըն հայաթընըն պաշգա հայաթլարա նազլ էտէպիլմէք իչիւն իսթիմալ օլունաճագ գանալլար՝ միւսինլէր տիրլէր։ Պու տիրի գանալլար քէնտի վազիֆէլէրինտէ՝ քէնտի նէֆսլէրինի էօլտիւրտիւրլէրի նիսպէթտէ մուվաֆֆագ օլապիլիլլէր։ Պու հազիգաթա նազարէն միւսինին էօլիւմիւ՝ ախէրլէրին հայաթըն տըր։ Օ պանա էօլմէրլիյիմի թէքլիֆ էտիյօր, թաքի, պաշգալար հայաթա մալիք օլտունլար։ Անին վէ պէնիմ իչիւն պունտան, հանի, Ալլահըն իպնի վահիտիյլէ պէրապէր իշտաշ օլուպ այնի խաշ իւզէրինտէ էօլմէքտէն տահա ճէլիլ պիր տապէթ խայալ օլունապիլիլ մի։

ՓՈՒԹԼԱՐԸ ԳԵՐԸՆ

Մահմուտ՝ Հինտիսթանը զապթ էթտիյինտէ Կուժարա շէհրլէրինտէն պիրինէ տախիլ օլուպ, ատէթի իւզրէ օրատա պուլունան փութլարը խարապ էթմէյէ պաշլատը։ Օրատա էն մալիւմ օլան հէքէլին իչինտէ 15 ալագ իրթիֆալնտա վէ օլպիրլէրէ նիսպէթլէ կէօսթէրիչի էն չիրքին պիր փութ պուլունմագտա իտի։ Հէքէլին

քեահին վէ միւնզէվիլէրի պու սանէմի էսիրկէմէսինի անտէն ընճա էթտիլլէր։ Անլէր, «Փութլարըմըզըն ճիւմէսինի խարապ էթ, լաքին պունը պիղէ պրապ, զիրա օճիւմէսինտէն չիրքին տիր. անըն գալմասընըն պիղճէ էհէմիլիյէթի եօգ սըր», տէյու ֆէրեստ էթտիլլէր։ Լաքին Մահմուտ՝ անլէրին ըրճալարընա հիչ պիր էհէմիլիյէթ վէյմէյիպ էլինտէքի թօփուլ իլէ սանէմին իւզլէրինէ էօլլէ պիր տարապէ էնտիրտի քի, օ փարա փարչա օլտու։ Վէ պիր տէ փարէլէնէն սանէմին իչինտէն զիգըյմէթ ինճու վէ մէրճանլար տէօքիւլմէյէ պաշլատը։ Երաւալ վէ խըսըզ քեահինլէր պու ինճու մէրճանլարը հէքէլտէն սրիգաթ էտէրէք օրայա սագլամըլար խաի։ Նէֆս տախի չիրքին պիր փութ սըր։ Չօգլարըմըզ անըն տէվիլիլէսինի իսթէմէյօրըզ։ Հալ պու քի օ գըրըլաճագ օլա հայաթըմըզըն՝ անըն տէրունինէ հապս էտիլմիշ օլան զիգըյմէթ խազինէլէրի ինչլաս պուլուպ ֆաթիհ Խէլաքեալըմըզըն ալագլարըն էօնիւնէ տէօքիւլէճէք տիր։

ԳԵՆԱՄԻԼ ԹԷՍԼԻՄԻՅԷԻՔ

Քեամիլ սըհնէթ, սըհնէթ գաիտէլէրինէ քեամիլ իթաաթլէ էլտէ էտիլէպիլլիւ։ Իմաի բուհանի հայաթտա տախի սըհնէթ՝ անճագ Քրիստոսա քեամիլ թէսլիմիյէթ իլէ միւմքին տիր։ Երալ պուշուգ թէսլիմիյէթ՝ տաիմա զաաֆը մուճիպ օլաճագ տըր։ Ճէսէտճէ սըհնէթիմիլ, սըհնէթ գաիտէլէրինէ անճագ պիր տէֆա իթաաթ էթմէքլէ թէէմին էտիլէմէտիյի կիպի, բուհանի սըհնէթ վէ գուվլէթիմիլի տախի Քրիստոսա անճագ պիր տէֆա իթաաթ էթմէքլէ պազի սագլայաւայըզ։ Քրիստոսըն հայաթընա զիյատէսիյլէ մալիք օլուպ անտէ պազի գալմագ իսթէյօր իսէք, իթաաթտա տէվաւ՝ էթմէլիլիլ վէ թէսլիմիլէթիմիլ թէքէրլիւր էթմէլի տիր։ Պու տէվամի իթաաթ վէ թէսլիմիլէթտէ օ գատար զաիֆիլ քի, անըն իչիւն տախի Քրիստոսըն հարտըմընա միւսթաճըլ։ «Անճագ անըն իլէ հէր շէյէ գատիրիլ»։

ՄԻԻԹԵՆԵՎԱԿԻ

ՊՐՈՒՍԱՏԱ Կ. Խ. ՇԻՐՔԵԹԻ

Կէնքն հափթանքն ճիւղմա կիւնիւ Իսթան-
պօլստան հարաքէթլէ Պրուսայա կիտիպ, Կի-
րակիյի օրատա կէշիրէրէք Փազար էրթէսի
ավաթէթ էյլէտիք: Պու զիյարէթիմիզին
մագսէտի, Պրուսատաքի Կէնքէր Խրիս-
թիյան Շիրքէթինին եէնի պաշայաճագ օ-
լան գրաաթխանէսինին քիւլառ մէրասի-
մինտէ իշթիրաք էթմէք իտի: Պրուսատա-
քի Կ. Խ. Շիրքէթի չօգտան թէէսիս է-
տիլմիշ իսէ տէ, շիմտիյէտէք տիւշիւպ
գալգարադ տէվամ էյլէմիշէր, վէ պու
սօն կիւնլէրտէ հալլէրի տիւշիւշ միւստտէ-
թինի անտըրմագտա իտի: Լաքին քիլի-
սէնին կէնք վաղըր Պատ. Օթթօ Պաղտա-
սարեան՝ պագի գալան 10—12 կէնք ա-
ղալարը պաշնա թօփլայըպ շիրքէթէ եէ-
նի հայաթ վէրմէք իսթէմիշ տիր: Պուն-
լար՝ էհալի արասընտա տահա միւէսսիր
պիր սուրէթտէ իշլէմէք արգուսըյա պիր
կէնիշ օտա իսթիճար էտիպ, օրասընը
կէնքէր իշիւն էյլէնքէրի պիր գրաաթխա-
նէ եափմագ իսթէմիշէր տիր: Օտա փէք
ճալիպ պիր հալ ու հէյէթէ գօնուրմիւշ
օլուպ, օրատա գահվէ, չայ վէ սէքրօիզ
մէշուպաթ պուլունտուրուլաճագ, վէ պիր
չօգ զաղէթալար կէթիրտիպ, մուֆիտ քի-
թապլարտան իպարէթ պիր տէ քիւթիւպ-
խանէ թէշքիլ էտիլէճէք տիր:

Կէնքէր՝ ճիւղմա կէնքէսի իշիւն էրքէք
վէ գտառն էփէյի տօսթլար տալէթ էյ-
լէմիշէր, վէ երգիյ խոււք պիր թագրմ
մագամլար վէ թէրէննիւմէր վէ լէմօնէտ
վէ քէյքէր հաղըր էթմիշէր իտի: Պու
միւնասիպէթլէ Տօգ. Մելգիսեղեքեան էֆ.
Էրմէնիճէ լիսանքն էհէմիյէթինէ տաիր պիր
նութգ իրատ էյլէտի: Թիւրքիտաքի Կ.
Խ. Շիրքէթլէրին ումումի նաղըրը օլան Մր.
Ճէքըպ՝ շիրքէթին մագսէտինի իզահ եօ-
լունտա պաղըր իֆատէլէրտէ պուլունտու,

անիզլէրի տէ կէնքէրին քէնտի «պէն»լէրինի
կէնիշլէնտիրիպ պիւթիւն միլլէթ վէ վա-
թան իլէ քէնտի քէնտիլէրինի թէվհիտ
էթմէլէրինին լուլումունտան պահս էյլէ-
տի, վէ Առաջնորդական Փոխանորդ Տ.
Վահան Մ. Վ. Գասպարեան պու ճէմիյէ-
թի՝ արամըգտա թէշքիլ օլունան պաղը պաշ-
դա ճէմիյէթլէր կիպի պիր աղ սօնրա զալի
օլմագ թէհլիքէսիստէն սագընտըրտը:

Պու իճթիմանը հուղզար վէ խուսուսա
կէնք աղալար իւզլէրինտէ հիւսն ի թէէսիրի
օլաուլունա էմին օլապիլիրիլ: Լաքին պի-
զիմ նաղարը տիգգաթըրմըր ճէլպ էյլէ-
յէն չէյ շու օլմուշ տըր քի, Պրուսա-
տաքի Էրմէնի ճէմաաթը պու թարաֆ-
լարճա էն պէօյիւք վէ էն իւմիտի
պիր ճէմաաթ օլմագ կէրէք իքէն, մանէվի
վէ ալսլագի հայաթտա անլէրին զաաֆ վէ
թէտէննիսինի պատի օլան պիր չօգ սէ-
պէպլէր արասընտա անլէրի թէրֆի էտէ-
ճէք գուվլէթլէր վէ վասըթալար աղ վէ
զալիֆ օլմըշ տըրլար: Տ. Գասպարեան վարդա-
պետին տախի իմա էթտիյի իւզլէ, պու
չէհրտէ միլլէթիմիզին աղլի վէ ալսլագի
հայաթընը թէրֆի էտէն վասըթալար վէ
ճէմիյէթլէր ալէլումում փէք զալիֆ պու-
լունմըշլար, հաթթա թէզ թէզ զէվալ
պուլումըշլար տըր:

Շու հալտա կէրէք պու Կ. Խ. Շիր-
քէթի, կէրէք Միւսղեալ Ընկերութիւն
վէ Հայ Բարեսիրաց Ընկերութիւն աղա-
լարը, վէ Պրուսանըն ումում Էրմէնի
կէնքէրի ույանըպ, միւհքէմ էսասլար իւ-
զլէրինտէ, ճիւղմա վէ կէրմիյէթլի սուրէթտէ
աղլի վէ ախլագի թէրագըրյա սայ է-
տէմէզլէրտէ՝ օրատա Էրմէնի ճէմաաթընըն
միւսթագալէլինէ տաիր չօգ իւմիտլէր պէս-
լէյէմէլիլ: Իւմիտ էտէրիզ քի կէնք Ա-
ռաջնորդ Փոխանորդը վէ կէնք Փրօթէս-
թան վաղը էֆէնտիլէր պիլիթթիֆագ պու
կէնքէր միւէսսէսէլէրինի թէշլիգ էտիպ,
տախմա անլէրի ույանըգ վէ միւթէրագըր
պիր հալտա սագլայաճագլար տըր:

Յ. Գ. Գ.

ԱՂԱՏԻՐ ԻՍՔԵԼԷՍԻ

Պու սօն կիւնէրտէ զաֆիլէն նազարը ամմէյի ճէլպ էթմիշ օլան՝ Մարօք սահի- լինտէ վագը՝ քիւչիւք Աղատիր իսքէլէսի՝ 1500 թարիխինտէ պիր Փօրթուկիզ ա- սըլզատէ թարաֆընտան թէէսիս էտիլմիշ իտի : Մէրգումըն մի թէսարրըֆ օլտուզու պիր թալիանը (պալըգ ավընա մախսուս մահալ) պուլունըպ անը մուհաֆազա էթ- մէք իչիւն պիր գալէ պինա էթտի : Վէ մէգքիւր գալէտէն ալարագ օ մահալա Տիւրքալար իչէ մահուր մանասընտա օ- լան Աղատիր իսմինի վէրտի : Փօրթուգալ զրալը՝ քէնտի թէպատաընտան պիրիսի վասըթասըյլէ ինչա էտիլմիշ օլան մէգքիւր գալէյի Փօրթուգալա մալ էթտի, վէ մէգ- քիւր մահալ պէօյիւյիւպ պիր գասապա հալ ու հէյէթինի քէպ էթտիլինտէ, Խրիսթիյանլար թարաֆընտան Սանքա Քրուզ Տը Պէրպէրիս եախօս Սանքա Քրուզ Տը Աղասիր թէսմիյէ էտիլտի : 1536 տա՝ Մարօքլուլար Աղատիրէ հիւճում է- տիպ անը Փօրթուկէզլէրին եէտինաէն զապթ էյլէտիլէր : 1572տէ Մուլլա Ապտ Ուլլահ անըն թապեալարընը օ տէրէճէ թահքիմ էյլէտի քի, անտէն սօնրա՝ խու- սուսա Մուլլա Իսմայիլ տէվրի սալթանա- թը էսնասընտա մէգքիւր մահալ զիյատէ- սիյլէ էհէմիլիէթ քէսպ էյլէտի : Էնճամ, օրասը պիր թիճարէթ մէրքէզի օլուպ, Արապիսթան էհալիսի վէ Սուտան եէրի- լէրի՝ քէնտի մէմլէքէթլէրին զանի մահ- սուլթընը պուրատա էվրօփայա ֆիւրուլթ էտէրլէր իտի : Պիլախըրէ օրասը Պապ էլ Սուտան (Սուտան գափուսու) թէսմիյէ է- տիլտի : Պագաթ մէգքիւր գասապանըն միւհքէմ մէվգիի, էհալիսինին սէրվէթի, վէ Մարօք իմիէրաթօրլարընը՝ պու մա- հալի քէնտիլլէրինէ փաթթաթ իթթիսազ էթմիշ օլան եէրլիլէր իւզէրինտէքի էմնի- յէթլէրի՝ Սուլթանլարը պու իսքէլէյի գա- փամազա սէվգ էթտիլէր : Սուլթան Սիտի

Մուհամմէտ՝ պիր օրատա իլէ Աղատիրէ հիւ- ճում էտիպ պիր ազ մուհասէրէտէն սօն- րա շէհրի ֆէթհ էտէրէք, օ սէմթին է- հալիսի նէ գատար ֆագիր օլուր իսէ ան- լէրի թահթը թէպաիլէթտէ սագլամագ օ գատար գօլայ օլուր մի թէլլասը իլէ՝ օրատա պուլունան թիւճնարանը Մօկա- տօրա նազլ վէ Աղատիրտէ հէր նէվ թի- ճարէթի մէն էյլէտի :

Էլեէվմ Աղատիր՝ պիր գալ եիւզ պա- շը պօզուգ սաքէրլէր իլէ մուհաֆազա է- տիլէն վէ պալըգճըլըգ, զըրաաթ վէ եան- լարընտան կէչէն քեարպանլար իլէ քէնտի արազիլլէրինին մահսուլթընը հալաիճի զա- րուրիլլէրի մուգապիլինտէ միւպատէլէ էտէրէք եաշայան 800 նուֆուզ էհալի- տէն իպարէթ պիր խարսպէզար տըր : Աղատիրին ճէնուպուլնտա Իսփանիայա թա- պի Իֆնի էյալէթի պուլունուպ օրայա պուլնտան 6 հաֆթա ագտէմ, պազը Ալ- մանլարը պէրտի թիճարէթ այագ պաս- մըշար, վէ պու շէյ Իսփանիատա խայլի հէյէճանը մուճիպ օլմուշ իտի : Աղատիր՝ էլ եէվմ փէք տիւշմիւշ պիր հալտէ պու- լունույօր իսէ տէ, 16նճը ատրտա անըն քէսպ էթտիլի էհէմիլիէթ հիսապա ալընա- րագ՝ չօգ իհթիմալթը պուլունան պիր եէր տիր : Ալ գասապա թագրիպէն 600 այագ իրթիֆաընտա օլան պիր թէփէ իւ- զէրինտէ ինչա էտիլմիշ օլուպ՝ անըն միւհ- քէմ տիլարլարը Էլան պագի տիր : Անլէր՝ չիմալ վէ ճէնուպտան շէհրէ սօզրու իմ- թիտատ էտէն Խօլլարա վէ հաթթա քէօրֆէզէ նազիր օլան թօփլար վասըթա- սըյլէ մուհաֆազա էտիլիյօրլար : Պու իս- քէլէ հէր նէ գատար գըշ մէվսիմինտէ շէտիտ ֆուրթուլնալարա մարուզ իսէ տէ, եազ մէվսիմինտէ Մարօք սահիլլէրինտէ հիւքմֆէրմա օլան լիւզկարլարտան էմին օլան էն էյի վէ էն պէօյիւք իւքէլէ տիր :

«ԹԱՅՄՁ»

ՍՕՆ ԽԱՊԵՐԼԵՐ

ՏԱԽԻԼԻ

Իյս ի միջի.— Իյս ի միջի միջ օլան Յուլիս 24 Փաղար կիւնիւ երբէն մուխթելիֆ ճինս վէ սրնփտան աղիւս պիր գալապալըզ չէհրին հէր թարաֆընտան ազըն ազըն «Հիւրըլյէթ Թէփէ-սիսնէ սոցրու թաճիլ էտիյօր խտի: 10 տէճնիւմ վիւսաթընտա էթրաֆը տէմիր փարմազըզ իլէ իհաթա էտիլմիշ, վէ պազը գըսմիարը աղաճլար վէ էնվաի հէշիլիքլէր իլէ միւզէյէն պիր մէյտան, վէ ծնուն օրթաւընտա, վաթան ուզուրուտա ֆէտա ի ճան էտէն պազը միւհթէրէմ զաթլարըն քէմիքլէր իւզէրինտէ ըէքզ էտիլմիշ օլուպ, մա-նէն գըյմէթտար օլտուզու կիպի ֆէննի միմարի-ճէ տաթի չայանը թահսին օլան պիր ապիտէ՝ (զիքըլյէթ պինասը) ապիտէ ի հիւրըլյէթ պու-լունույօր խտի: Շահպատէր, մէպուսան վէ ա-յան ազալարը, մէմուրիյն ի միւթէնէվլիէ վէ պիր թաղըմ մէմուրիյն վէ ըիճալը էճնէպիյէ հազըր օլտուզու հայտէ, մէզքիւր «Հիւրըլյէթ ապիտէսիսնին ըէսմի քիւշտը իճրա օլունտա: Էվլէլա՝ օրատա գանլարընը տէօքմիւշ օլան վաթան չէհիւզէրինին իսթիրահաթ ը լունլարը ի-չիւն պիր աուա արզ էտիլաիքաէն սօնրա Մահ-մուա Շէվքէթ փաշա պիր նութգ իրատ էյլէ-յիպ չէհիւզէրինին զիքըլյէթ թաղտիր էթաիքաէն սօնրա տաքէրլէրէ խիթապէն, «Շայէտ թէքրար սօնրա տաքէրլէրէ խիթապէն, «Շայէտ թէքրար հիւրըլյէթիմիզի զասպ վէ մէշուրթիլէթի լազլ էյլէմէք իւզրէ ճէհպէր օլուր խտէ, սիզ տաթի պուրատա իսթիրահաթ էտէն չէհիւզէր միւսիլու ճանլարընը ֆէտա էթմէյէ հազըր մըսընը» տէյու սիւպ էթաիլինտէ պիւթիւն տաքէրլէր պլիլիքաէ «Էվլէլէթ» տէյէ նիտա էթտիլէր: Պու-նը միւթէպալիպ միւխթելիֆ սընփտան տաքիլ ի վաթիրէ պիր ըէսմ ի կէշիտ իճրա էթաիլէր: Արթըզ հիւրըլյէթ թէփէսինին գափուսու ու-մուա էհայիլէ աշըմըլ օլմալլէ ագշամա զատար զայէթ չօք էհայի թաղըմ թաղըմ Ապիտէ ի մէզ-քիւրէյի զիյարէթ էտիլ օրատա ալըշլար, վէ չէն-լիքլէր իճրա էթմէքաէ օլտուլար:—

Իսքանյօլըն պիօյիւֆ եանկընը: Կէշէն Փաղար կիւնիւ չէհրիմիզ մէշուրթիլէթին իւչիւնճիւ ըէս ի սէնէ ի տէվրիլէսի միւնասիպէթիլլէ ըէնկիւսընկ պալապալար, գանսիլլէր վէ չիշէքլէր իլէ թէզ-կին օլունմըլ խտի: Էհայլինին պիր գըսմը հիւր-ըլյէթ թէփէսինտէ իճրա օլունսճազ ըէսմի քիւ-շատ վէ տաքէրի կէշիտտէ հազըր պուլունմազ

իւզրէ Պէյօլլու թարաֆընա, վէ պիր թաղըմը Պօղազ իշինտէքի պաղչէլէրէ վէ սու պաշա-րընա տօղրու ագշմազտա, վէ ումուա էհայի իսէ պիր գաշ սաաթ սօնրա թօփարըն կիւրիւ-թիւսիւ, մուզիգանըն նաղմաթը վէ կէճէնին թէնվիրաթ վէ աթէշ օյունլարըլլա իճրա օլու-նսճազ չէնլիքլէրէ սէյր էթմէք իւզրէ պէքլէ-յօլլար խտի: Փաղար վէ իյտի միլլի միւնասի-պէթիլլէ միւզէյէն էհայի միւզէյէն փաթթալ-թըմը իլէ պէրապէր, մուզատտէս պիր ֆարզըն իճրասընա հազըր պուլունույօրլար խտի: Պիր տէ նահէհան՝ Ուզուն Չարշընըն արգաւընտա պու-լունան Չուգուր Չէշմէնին իթիթիսալինտէքի Միւսաֆիրինտէ նամ պինատան զուհուր էտիպ սիւրաթլէ հէր թարաֆա սալարըն միւս-հիշ պիր հարիգ ումումըն նաղարը տիգ-գաթընը ճէլպ էթմէյէ պաշատը: Եան-յըն՝ պիր գաշ սաաթ զարֆընտա 200 գատար խանէ վէ սիւքքեհանլարը վէ էրքեհանը Հար-պիլլէ տաթիլէսին քիւլ էթաիքաէն սօնրա կիւճ պէլա պատարըլմըլ իսէ տէ, հէման օ սըրատա Վէզնէճիլէրտէ սիւվարի զարապօլիսանէսինին իթիթիսալինտէ պուլունան պիր խանէսէն տիկէր պիր հանըն զուհուր էթմիշ տիր: Պու կէնի եանլըն էսքի եանլընտան սըշրամըլ օլան չընկը-լար վաթթաթըլլա մէյտանա կէշիլ խտիլ զանն օլունմազտա իսէ տէ, պու իքի մահպլէր արա-սընտա Սիւլէյմանիլլէ ճամֆի վէ Հարպիլլէ նա-զարէթի կիպի կէնիշ պիր մէսաֆէյի իսթիսապ էտէն մէյտան վէ պինալարըն պուլունմաթը պու իքիննի եանլընըն էվլէլլինտէն աթմսըլ օլտու-զունու իմա էթմէքաէ տիր: Շիտտէթ իլէ էս-մէքաէ օլան ըիւզկեարըն թէէսիլլէլլէ ալէվլէր իլէրիլլէլլա Վէզնէճիլլէր վէ Տիրէքլէր արասընըն արգա թարաֆընտա 1000 գատար խանէ վէ էպնիլլէ ի տաթիլլէ քիւլլիլլէն խարապ էյլէմիշ տիր: Պունլար արասընտա Սիւվարի գարապօլու, Ռամանիլլէ գրատաթխանէսի, Մաքսիմ թէտիթ-րօսը վէ Լալէլի ճամֆի տաթի եանմըլ տիր: Եանլըն պու գրամտա տաթի պատարըլմազ իւզրէ իքէն անըն պիր չիւպէսի՝ Կօսքա թարի-զիլլէ Ագաէրայ թարաֆընա միւթէվլէճճի օլուպ սօլ թարաֆտա պուլունան խանէ վէ սիւքքեհան-լարը իհրազ էթաիքաէն սօնրա Ագաէրայ գարա-գօլիսանէսի հազընլարընտա թէգարբուր էյլէմիշ տիր: Լաքին Լալէլի ճամֆին էնիւնտէն ալ-րըմըլ օլան պիր տիկէր գօլ թրամվայ եօլու ճի-հէթիլլտէն Լանկայա տօղրու իլէրիլլէլլա պիր թարաֆտան Գուա գափու վէ տիկէր թարաֆ-

տան նէնի գափուը թէնալա էյէմէքտէ խոխի : Պուրայա գատար հանան խանէյէրին էքտէրիսի թիւրքլէրէ ակա տիր : Լանկա թրամվայ խաթթընա հազըն վէ Մուսալլա ճառաւէսինին չիմալ թարա-
ֆընսապուրունան Ծ—Ճ մահալլէր պիլ քիւլլիյէ եանմըչ տըր : Պուրայա արասընտա չօղու ֆազիր օլմագ իւզրէ թագրիպէն 800 էրմէնի խանէյէրի պուրունմագտա տըր : Նիհայէթ ազիմ ճէնա ու զայրէթլէր իլէ , հարիգ՝ Մուսալլատա Իսկիլիզ մէքթէպլինին իթթիսալինաւ տուրաուրուլտու , վէ պու հօլտա կէտիք փաշա վէ Գոււմ գափու տախի միւսնիչ պիր ֆէլաքէթմէն գուրթուրմուչ օլտու : Մէնգարէ փէք ճիկէրսուզ խոխի : Թէնէզ-
պիւհ իյիւն Պօղազ իյինէ կիթմիչ օլուպ ալտէթ-
լէրինտէ քէնտի խանէ վէ մահալլէրինի ալէվ վէ թիւթիւն իյինէ միւսթէզրագ վէ սէվիլիւլ-
լէրինի տիվար տիպէրինէ իյթիճա էթմիչ պիր հալտա կէօրէն էհալի շու մէմուլին զայրի ֆէ-
լաքէթ հուզուրունտա լէրզան օլուպ ֆիզան էթմէքտէ խոխի : Էհալի քէնտի էչեալընը հիւք-
լէնէրէք աթէչին էօնիւնտէն մէնզիլ պէ մէնզիլ ֆիրար էթմէքտէ խոխի : Նիսպէթէն էմին կէօ-
րիւնէն պիր ճատտէ , քէօչէ հա մէյտանըն , հան-
ղընըն պիր խաթթվէսիյէ թահթը թէնիլքէյէ տիւլմէսի սէֆիլ էհալիլի քէնտի էչեալընը
թէքրար հիւքլէնմէյէ մէճպուր էտիյօր խոխի : Նիչէ էվ էչեալըն օ կէճէ իքի իւչ եէր թէպուլի
էտէրէք նիհայէթ տէնիզ սահիլինտէ թէգարրուր էյէմիչ տիր : Գոււմ գափու իլէ նէնի գափու
արասընա տիւլէն սահիլ էչեա վէ միւլթէճիլէր իլէ տօլմուչ խոխի : Սահիլտէ պիր գըմուլ տէնիզէ
կէօմիւլմիւչ օլուպ տա տէնիլէրտէն պէրու Մար-
մարանըն սալալարըրլա հըյգանան գալալար օ
կէճէ հուրտալզ գալմըչ պիչարէլէրին փէնա-
կեանը օլմուչ , վէ անպէրին կէօզ հալալըրլա
ըպանմագտա պուրունուլօրտըր : Ալէվլէրին միւ-
հէյիպ կիւրիւլթիւլէրի , հանմագտա օլան պինա
վէ քէրէսթէլէրին զարիպ չաթըրթըլարը , թու-
լումպաճըլարըն տէնչէթլի չամաթալարը , գալը վէ
չօճուզլարըն աթէչէ էօնիւնտէն գալար իքէն էթ-
տիքլէրի նալէ ու ֆիզանյար , հանղըն պուրուլարը-
նըն միւլէլլիմ սէտալարը , ալէվ վէ թիւթիւնիլէր իլէ
իհաթա օլունմուչ քիլիսալարըն խթիմտաւ չան-
լարընըն ճիկէրսուզ հանգօլարը՝ հէր պիր գալպի
սըղաթմագտա վէ կէօլլէրաէն պիւլա իթթիյար
կէօզ հալը ազըրթմագտա հաի : Օ կէճէ ճինա վէ
սընֆ ֆարզը հօգ խոխի : Զէնկին վէ ֆազիր ,
հանըմ վէ էֆէնտի , օղլան վէ գըզ ճիւլէսի
տէ քէնտի իգթիտարլարընտան իւսթիւն կիպի

կէօրիւնէն սղըր էչեալար իլէ հիւքլէնմիւչ , թօզ ,
տիւման վէ պիհիսապ ինսանյար արասընտան
պիր էմին մէլճա արամագ իւզրէ ֆիրար էտի-
յօրլար խոխի : Քէնտի հուվալարընը զայիպ էտէն
գուչլար , սաթհը սէմաւա ալարէ կէզիպ ալէվ-
լէր իւզէրինէ թէսատիւֆ էթտիքլէրինտէ՝ տտէ-
թա ալթուն զանատլար իլէ միւլէյէն կիպի
կէօրիւնիւլօրլար խոխի : Եարասալար ալէվլէրէ
գատար հազլալապ սիւրաթ իլէ կէրի տէճմէքտէ
խոխի : Հատուր զաթընտա միւսնիչ օլան շու
հանղընըն թէէսիլի ալթընտա մէյուս օլան էհա-
լիյի տէվէրան էտէն հանղըչ չալիալար պիր գաթ
զիյատէ մէյուս էտիյօր խոխի : Պիր արալըզ Պէյ
օղլու , Իսկիւտար , Սասքէօյ վէ սալրէտէ
տախի հարիգ վուզու պուրմագտա խոխինէ
տախի սէօլլէր կէզմէյէ պաշալար : Լաքին խու-
սուսի թէֆթիւ վէ թէսգիգաթ նէթիճէսինտէ
մէքքիւր սէօլլէրին սըրֆ արաճիֆտէն խալարէթ
օլտուզու անպալըլա ֆիքլէր գըմէն թէսքին
օլունտու : 19 սաթթ տէվաւ էտէն պու տէհ-
չէթլի հանղընտա վուզու պուլան զայաթ 7,000
խանէ վէ 2 միլիօն լիրա հիսապ վէ թախմին օ-
լունմագտա տըր : ճան զայաթը նիսպէթէն փէք
ազ տըր : Մահմուտ Շէվքէթ փաշա՝ հանղընը
պաստըրմալա չալըլըր իքէն սինընա պիր հանմըչ
օտուն փարչասը տիւլմէքլէ խաթիթէ մէճրուհ օլ-
մուչ վէ հիւզիւ իւզէրի տիւլէրէք պալըմըչ տըր :
Լաքին չիմտի րահաթ տըր : 15 գատար թու-
լումպաճըլար սէօլիւնտիւրմէյէ չալըլարըլարը
պիր խանէնին խարապալարը ալթընտա նապէտիտ
օլմուչլար տըր : 15 հալընտա պիր գըզ պաշըն-
տան ալէվլէնիպ հանմըչ , վէ չօճուզընը գուր-
թարմագ իյիւն հանմագտա օլան խանէսինին
իյինէ աթլլան պիր գատըն թէլէֆ օլմուչ տըր :
Գրիգոր խոմինտէ պիր համմալ իւզէրինտէ ու-
լումալըն էչեալարըն աթէչէ ալմասըլա անլէր
իլէ պէրապէր հանմըչ տըր : Պուրայա տան մատա
էփէյի չօճուզլարըն հանմըչ ճէսէպլէրի մէյտանա
չըգարըլմըչ տըր : Քէտի , խօրօզ , թալուզ վէ
քէօփէք նալարը պիհիսապ տըր : Մէսքէնիզ
գալմըչ օլան էհալի՝ ճամի , քիլիսա վէ մէքթէպ
պիւնալարընա գապուլ օլունմուչ , վէ իթթիհատ
վէ թէրագզը ճէմիյէթի 25 գատար գլիւպ վէ
մէքթէպլէրինի պու մագսէտէ խըզմէթ էթմէք
իւզրէ թէպլիմ էթմիլէր տիր : Էհալիյէ հէր կիւն
Պէլէտիյէ թարաֆընտան էքմէք , փէյիլի , զէյ-
թուն վէ չալ թէվզի օլունմագտա տըր : Միւհ-
թաճիլիէ թէվզի օլունմագ իւզրէ Սուլթան՝ 2,500
վէ ճէնէրալ Նօճի 25 լիրա իհտա պուլարմուչ-

լար տրր: Եանդընըն սեպտեմբերի զուհուրը հազ-
զընտա հալա գաթի վէ մուայէն պիր էֆֆիար
հօգ տրր: Տէրտէսթ օրունան 60 գատար գուն-
տագճըլար հանդընըն գատուն մէյտանա կէթի-
րիտիյինէ շիւպհէ տալէթ էտիյօր իսէ տէ, հիւ-
քիւմէթին ըէսմի պիր իլանընա նազարէն՝ մէ-
սէյէ թէստաթիւֆի օլարագ զուհուր էտէն պիր
ֆէլաքէթտէն մատա պիր շէյ սէյիլ տիր: Պու-
միւնասիպէթլէ էհալի արտարնտա մէյտանա կէ-
լէն թէլաշ վէ հէյէճանը թէսքին վէ եէնի տ-
ֆէթլէրին էօնիւնիւ արագ իւզրէ կիրակիտէն
պէրու մահալլէ արալարընտա ասքէր վէ ժան-
տարմայար սիգգաթ իլէ յոէվրիյէ կէզմէքաէ
տիրլէր: Փազար էրթէսի կիւնիւ Պալաթտան
պիր հարիգ զուհուր էտիպ, էքսէրիսի Եէհուտի
օլմագ իւզրէ 3 - 400 խանէ թէլէֆ օլմուշ տրր:
Փազար էրթէսի կէճէսի Իւսկիւտարտան պիր
հանդըն զուհուր էթմիշ իսէ տէ, անճագ իքի
խանէ հանարգտան սօնրա պասարըլըմը տրր:
Իթթիհատ վէ Թէրագգի ճէմիյէթի՝ մէզքիւր
հանդըն վազրասընտան տօլայը հիւքիւմէթտէնայր
օլարագ թահգիգաթ հաթիմագա պաշլամը տրր: -

Արնավուտուգ մէսէլէսինտէ պու հաֆթա շա-
յան ը զիքը պիր վազըա հօգ տրր: Հիւքիւմէթ ի
Օսմանիյէ՝ վէրիլէն իւչիւնճիւ միւհլէթին խիթա-
մընտան էլվէլ՝ պիր թարաֆտան անլէրէ լազըմ
օլան նասիհաթլարտա պուլունմագ վէ մաթլուպ-
լարընտան պիր գըսընը վէրմէք, վէ տիկէր
թարաֆտան հէր հանիլը պիր զուհուրաթա գար-
շը հազըրլունմագ իւզրէ ֆաալիլէթինտէ տէվամ
էթմիշ տիր: Նիմրէսմի պիր մէնպատան անլու-
շըտըլընա նազարէն՝ Իսկիլթէրրա հիւքիւմէթիւ-
մէթի Արնավուտուգ վէ Գարատուգ մէսէլէսին-
տէ տահա ֆաալ պիր մէվգի թուլմագա գա-
րար վէրմիշ տիր: - Ձէքի պէյին գաթը մէ-
սէլէսինտէ տաիր հալա՝ մուայէն պիր նէթիճէյէ
իգթիւրան էտիլմէմիշ տիր: Իսթինթագ վէ
մուհաքէմէլէր փէք ազըր սուրէթտէ իլէրիլ-
մէքտէ տիր: - Շէհրիսիլգտէ արընան քէօփ-
րիւ փարասընճա վուզու պուլան սուի իս-
թիմալաթըն էօնիւնիւ արագ իւզրէ, պիր չարէ
իճատ էտէն քիմսէյէ հիւքիւմէթ թարաֆընտան
500 լիրա վատ օլունմըշ իսի: Ախրէն՝ Մկրտիչ
էֆ. Արապեան նամ պիր էրմէնի կէնճ՝ քէօփ-
րիւնիւն ալթընա վազ էտիլէրէք, եէվմիլէ օ-
րատան կէչէլէրի հիսապ էտէպիլէճէք պիր մա-
քինա իճատ էտիպ պէրա ի թէֆթիլ Պէլէտիլէյէ
թագաթիմ էթմիշ տիր: - Թարապուլուսը դարպ-
տա պիր Թիւրք գապիթ՝ Իսկիլիգ Վիս գօնուօլ-

տունա Իթալէ ի լիսան էթտիքաէն սօնրա հիտ-
տէթինի ալամայարագ անը տարպ էթմիշ տիր:
Իսկիլիգ հիւքիւմէթի պու պապտէ հիւքիւմէթ ի
Օսմանիյէ նէզարնաէ թէպիլղաթ ը շէտիտէտէ
պուլունմըշ տրր: - Հէյէթ ի վիւքէլադա է-
տիլէն պազը մուզարրէրաթ ը մուհիմմէ նէթի-
ճէսի օլարագ Պահրիյէ նազըրը Փազար կիւնիւ
էրքէն Լօնտարայա ազիմէթ էթմիշ տիր: - Ու-
լու գըշլատա (Գօնեսա) շմէնարֆէր խաթթը իւ-
գէրինտէ իլլէյէն 600 ատէա ամէլէ եէվմիլէլէ-
րիսին թէգիտիլի թալէպ էթմէք իւզրէ, թա-
թիլ ը էշղալ էտիպ ումումի իլէ նազարէթ էտէն
Պ. Բալիսթէնի թէհաթա էթմէլէրի իւզէրինէ
միւմալիլէյէ վէ րուֆէգաթը՝ պու պէլատան
գուրթուլմագ իլլէն ամէլէյէ պազը վատար
էթմիշ իսէլէր տէ, Հիւքիւմէթ՝ մէզքիւր հա-
րաքէթին միւսէպպիլլէրինի տէրաէսթ էյլէմիշ
տիր: - Յուլիս 24 եէվմի մախսուս միւնա-
սիպէթիլլէ՝ Մարա 31 վազըասընտան տօլայը
Տիվան ը հարպ թարաֆընտան Իսթանպուլտա
մահքիւմ էտիլէն 150, վէ Հալէպ վէ Ատանա-
տան մահքիւմ օլան 180 ֆէրալէր աֆվ ը շա-
հանէյէ նալի օլմուշ տրրար:

Ա Ձ Գ Ա Յ Ի Ն

Կէչէն հիւմա կիւնիւ Ազգ. Ժողով ազտ ը
իճթիմա էտէրէք Բաղ. Ժողովուն խթիֆա էթ-
միշ օլան 4 ազալարընըն եէրինէ իւչիւ Ազատա-
կան վէ տիկէրի պիթարաֆ օլմագ իւզրէ 4 եէնի
ազա ինթիլապ էյլէմիշ տիր: Իճթիմա ը մէզ-
քիւրտէ Վրաման էֆ հին Սրամանան Ս. հազ-
զընտա թագաթիմ էյլէտիլի պիր իթհամնամէ տա-
լի գրաաթ էտիլիպ մէվլու ը պահա օլտուգտան
սօնրա մէզքիւր եէնի իթհամնամէյին աքննապէս-
լէրաէն միւթէչէքքիլ պիր հէյէթէ իրապ օլունմա-
սընա դարար վէրիլմիշ տիր: Պատէհու էջմիա-
ճին կաթողիկոսը ինթիլապը հազզընտա պիր
միւտտէթ միւզաքէրէ էտիլտիքաէն սօնրա ին-
թիլապա Իսթանպուլ նամընա իլթիրաք էտէճէք
օլան ճիսմանի ազանըն մէճիլի ումուսիլին
խաֆի ըէյի իլէ ինթիլապ օլունմասընա գարար
վէրիլմիշ տիր: - Իսկիլիլլէրին էն մէշուր մու-
հարիլլէրինտէն օլուպ պու կիւնիլէրտէ շէհրիլիլ
գիլարէթ էթմիշ օլան Բըվիւ ալ Բըվիւզ նամ
կազէթանըն միւտիլի Մ. Սթէտ կէչէն ձիւ-
մա կիւնիւ Տեղապահ Ս. ը տալի գիլարէթ է-
տիպ պիր միւտտէթ միւլազաթ էյլէմիշ տիր:
Տեղապահ Ս. տէվր ի խթիպտատա էր-
մէնիլլէրին տիւշար օլտուգլարը գուլմ հազ-

գընտա եազմըն օրտուղը մեզալէրէրաւն սօլալը միւսմալէյնէ պէյանը թէնէքքիւր էյլէմիշ տիր: — Հալէպ վալիսի Հիւսէյնի Բեազիմ պէյ՝ Անթաքիաաքի սուլ վէ հէթիմէրէ մախսուս պիր իմալթիսանէ թէսիս էթմէք իւզրէ պուստան էվվէլ իսթանպուլս վիյարէթլէրինսէ 3000 լիրա թախսիսաթ թալէպ էթմիշ իսի: Իմալթիսանէլէր Բէսապ իլէ իըսալը Պէյլիսէ աշըւսապ, վէ 1300 լիրա Բէսապ, 1700 լիրա իըսալըպէյ իմալթիսանէսինէ թախսիս օլունսապա տըր: Իմալթիսանէլէրսէ գասալըպարա վէ հէթիմէրէ միգասալը քեաֆի հէվմիյէ վէրիլաթքաւն պաշգա հասը օլուն թէմէթթիւսէն տախի հիսսէ թէֆրիգ օլունսապա տըր: — Ատանանըն էրմ. Փօթթէսթան, Գաթօլք, Սիւրիանի, Ասորի վէ Բիլոսանի բէիսի բուհանիլէրի՝ Այրիսիսանս Յաննանսոյոլունսապիր թահրիւրաթ իրսալ էտէրէք հիւքիւմէթին վէրտիյի ճիւզի մէպալըն իմալթիսանէլէր իյլն իսթիմալ օլունսապալա հասը օլսապ իշ վէ քեալըն միւսթանիսին իթիլաթսաթ ը հալըրէսինէ ապա քիֆալէթ էթմէյնէլինի զիքը իլէ մէպալ ը մէգքիւրսէն հէր պիր ճէմաթըն միւսթանիսինէ իսապէթ էտէն միգասալըն միւսալապիր սուրէթլէ իսթիմալ օլունսապ իւզրէ քէնտի բէիսի բուհանիլէրինէ թէպլմ օլունսապըն թալէպ էթմիշէր տիր: — Պուլպար Սինոլը՝ պունսան ագաթմ Պուլպարիսթանսապալունան էրմէնիլէրէ պուլպար բուհապալարը թարաֆընսան աշաի Բապպանի վէրիլապ, ճէնաղէլէրի սէֆն էտիլըր իքէն, պունսան սօնրա պու չէյլէրին իծրա էտիլմէսիսինէ գարար վէրմիշ տիր:

Փ Ր Օ . Ճ Է Մ Ա Ա Յ Ը

Սապըգ Իզմիր միսիօնէրի Մր. Մըգնօթըն՝ Պուլսա տախրէսինէ թալին օլունսապ օլուպ, պուկիւնէրսէ մաֆալիլա մահալ ը մէգքիւրէ ազիլմէթ էյլէմիշ տիր: — Մարաշ իլմի իլահի մէքթէպի հէյէթ ի իտարէսի Մարաշ պիրիննի քիլիսէսի չօպանը վեր. Կարապիս Յարութիւնեանը Մէքթէպի մէգքիւրէ պիր սէնէ իյլն մուալլիմիյէ տալէթ էյլէմիշէր, միւսալէյն տախի պու թէքիֆի գապուլ էյլէմիշ տիր: — Սիւէսսէսէ ի մէգքիւրէ պու սէնէնին Սեպտեմբեր 20սինսէ միւսթապալմ հէնի պիր սընֆ գապուլ էտէնէք օլուպ պու սընֆա չիմտիտէն 10 թալէպէ եալըմըն տըր: Պու էֆէնտիլէրին Յիւ Մ. Թ. Գօլէմէն, Յի Թարսուս Գօլէմինսէն վէ 2սի Եփրատ Գօլէմի մէգուլարընսան տըրպար: Պունսան մասա մէգքիւր մէքթէպէ 6 ազատան իպարէթ

պիր խուսուսի սընֆ գապուլ էտիլէրէք սնլէրէ Յ ալ տէրս վէրիլէնէք վէ սօնրա սնլէր ալիսալիսան վալըպար մագամընսա իսթիլստամ էտիլէնէք տիր: Շիմտիյէնէք պու սընֆա Յ թալէպէ հալըլմըն տըր: Կէրէք միւսթապալմ, Կէրէք խուսուսի սընֆարա տախիլ օլսապ իսթէյնլէր Մարաշսա վեր. Յ. Յ. Կուստէլէ միւրէնաթ էտէպիլիլէր: — Էնգարէ իպալէթիսանէսի պունսան իքի սէնէ էվվէլ թէնսիտ վէ թէվսի էտիլէրէք սնլն բէսմի պիր քիլիսէ թանըլմալը իյլն բուխսաթ իսթիհասալընսա թէնէպալիւս էտիլմիշ իսի: Պու քէրրէ պինանըն բէսմէն քիլիսէ թանըլմալը իյլն ֆէրմանը ալի մահալլի հիւքիւմէթ վասթասըլա էտէ էտիլմիշ տիր: — Պու սէնէնին Մարաշ իլմի իլահի մէքթէպի մէգուլարընսան Սանսարուկ էֆ. Շանըեան Հաճըն իքիննի քիլիսէյէ վալըլըլա տալէթ օլունսապ վէ միւսալէյն տախի տալէթի գապուլ էյլէմիշ տիր: — Սարիուլթա Մէարըֆ միւսիլինին թալիսիլէլ Սարիուլթ Գօլէմին մէգուլարը Սուլթանիլէ մէքթէպին մէգուլարը թարաֆընսան Յունիս 26տա Սուլթանիլէ մէքթէպինէ զիյաֆէթէ տալէթ օլունսապ տըր: Զիյաֆէթէ մուսիլի թէրէնիւմաթ Եփրատ Գօլէմ թալէպէսի թարաֆընսան իճրա օլունսապ տըր: Իթթիհատ ը սնալըրա կիւզէլ պիր միսալ: — Օր. Դանիլէ Տէր Պօղոսեան հալըյօր քի, Մարաշ Մ. Թ. Կըլպար Գօլէմինսէ թալիպալթըն տալէսի պու սէնէ հէր սէնէքինտէն զիյապէ, հանի 120 օլմուշ տըր: Պունսալըն 85ի Գօլէմ, վէ 35ի իտատի տախրէսինսէ, 87սի հիւհարի վէ 33իւ լէյլի օլուպ 12 ֆարգըլ չէնր վէ գասապալարսան կէլմիշէր տիր: Պու սէնէ տիլիօմա ալսապ օրիորդար հանի, Օրիորդ Հեղնի Պետրոսեան (Ֆէքէ), Օրիորդ Սօֆիա Տիմիթրիատիս (Կիւրիւմէլ), Օր. Նուրիճա Սաչատուրեան (Այնթապ), Օր. Սէնէմ թէրզիսան (Մարաշ), Օր. Վարդանայ Սօչաֆեան (Մարաշ), Օր. Թուսիցա Կանիման (Մարաշ), վէ Օր. Բօգա Չէպէմեան (Այնթապ), Յունիս 25տէ սոն մէգալէրինի գրաաթ էթմիշէր տիր: Պու սէնէ Գօլէմ վալըլըր վեր. Մր. Կուստէլ իրատ էթմիշ վէ Եփրա էֆ. Պէհէնիլեան Ալմանիանըն մէքիսթիլի ալիյէ ուսուլունու Ամէրիգանընքի իլէ մուգալէսէ էյլէմէք իւզրէ պիր նուլթ իրատ էյլէմիշ տիր:

ԽԱՐԻՃԻ

Աղատիր մէսէյէսինտէ Այմանիանըն ապ մագ-
սէտի ինէ օրտուգու նիհայէթ անյաշլմըն սըր:
Այմանիա՝ Աղատիրտէ օլան զըրհլըսընը կէրի չա-
ղըրմաղա մուգապիլ՝ Ֆրանսաաւան Աֆրիգանըն
վաաթընտա պուլունան միւսթամէրէսինի վէ
Գօնկօ իւզէրինէ օլան հագգը ըրիւճանիյէթինի
թալէպ էյլէմիշ տիր: Աֆրիգանըն վաաթընտա
զարպ ճիհէթինտէ, Կինէ քէօրֆէյինին քէօշէ-
սինտէ, Այմանիանըն 200,000 միւրէպպա միլ
վիւսաթընտա «Գամէրունը» տէնիյէն պիր միւս-
թամէրէսի վար սըր: Պունըն ճէնուպինտէքի
Ֆրանսաղարըն միւսթամէրէսի 200,000 միւրէպ-
պա միլ վիւսաթընտա օլուպ, Լէպրէվիլ վէ
Լօանկօ նամ կիւզէլիսկէլէրէ մայիք տիր: Պուն-
լարըն չարգընտա՝ Աղատ Գօնկօ վէ Պէլճիգա
միւսթամէրէսի օլան վաաթ Գօնկօ մէմլէքէթլէրի
վար սըր: Ֆրանսա՝ պու Գօնկօ մէմլէքէթլէրի
իւզէրինէ պիր նէվ հագգը ըրիւճանիյէթէ տախի
մայիք տիր: Շիմաի Այմանիա հէմ պու վաաթ
Ֆրանսա միւսթամէրէսինին հէմ տէ Գօնկօ իւ-
զէրինէ օլան հագգը ըրիւճանիյէթինին քէնտինէ
վէրիլմէսինի թալէպ էտիյօր: Հալ չու քի մէզ-
քիւր Գօնկօ մէմլէքէթլէրինին չարգի հուսու-
տու՝ զըսմէն Այմանիանըն Շարգի Աֆրիգա միւս-
թամէրէսինէ վէ զըսմէն Լոնկիլթէրանըն միւս-
թամէրէրինէ միւսթաաղ սըր: Այմանիանըն
պու թէքիթինէ Ֆրանսա հալա գաթի պիր ճէ-
վապ վէրմէմիշ իսէ տէ, վէրէճէյի ճէվապըն
մէնֆի օլաճաղը մուհագգա գաաթ օլունմագտա
սըր: Պու միւզաքէրէլէրտէն սուլաղը Այմանիա
Լոնկիլթէրայա մալիւմաթ վէրմէքաէն ինթիրազ
էթմիշ տիր: Վէ Լոնկիլթէրա մէզքիւր թէք-
իթտէ քէնտի մէնտֆիթինին ալագաաթ օլուն-
դունը հիսս էտէրէք, քէնտի թարաֆլարընտան
մէսէլէյի թահգիլ էթմէյի թաաթիմ էտիյօլար:
Լոնկիլթէր պու մագսէտէ Աղատիրէ պիր Լոնկի-
լիլ զըրհլըսը կէճաւէրմէք սէօղիւնիւ էտիյօր-
լար: — Պու արատա Մարօգտա տիկէր պիր
մէսէլէ տահա նազարը տիգգաթ ճէլպ էյլէմիշ
տիր: Ֆրանսա գօնաօլաթօսընա մէնտուպ պիր
մէմուր էլզազարտան կէչէր իքէն պիր Իսփան-
հաղը զապիթ անա սիլահընը թէպլիմ էթմէսինի
էմր էտէր: Միւսմալէյի քէնտինին քիմ օլուն-
դունը խապէր վէրիլ իսէ տէ, զապիթ տէալի-
նէ էհէմմիյէթ վէրմէյիպ անը տէրտէսթ էտէր:
Սօնրա պու Ֆրանսաղ մէմուր սաղը վէրիլիլ իսէ
տէ, Ֆրանսա հիւքիւմէթի քէնտի աաէմինէ վէ-

րիլէն պու հագաթէթ իչիւն թաղմինաթ թալէպ
էտէր, պու հաաթիսէ պու իքի տէվլէթ արաաըն-
տա նախօշ հիսսիյաթը պաաթ օլաճաղ տէյու-
գօրգուլմագտա իսի իսէ տէ, Իսփանիա հիւ-
քիւմէթի լաղըմ կէլէն թաղմինի էտէրէք մէսէ-
լէյի գաաթմըն սըր: — Նիւ Եօրքաա 4 քի-
չինին գօլէրաաան թութուլտուղունա չիւպհէ
էտիլմիշ օլարաղ անյէր խաաթախանէյէ գալտը-
րըմըն տըրլար: Տիկէր պիր խաաթախանէտէ պու-
լունան 15 սաէտ գօլէրա միւսապլիյէնտէն
պիրի վէֆաթ էթմիշ տիր: Հիւքիւմէթ իլլէթ ի
մէզքիւրէնին սըրֆ գալանթինա վաաթմաղը
իլալէսի միւմքին օլմայաճաղը սէպէպտէն մէ-
մայիքի էճնէպիլէտէ պուլունան մէմուրլարընա
վէաաթի ի չէաիտէ իսթիմաղ իչիւն թալիմաթ
վէրմիշ տիր: — Սօն խապէրլէրէ կէօրէ՝ Իրան
Շահը մախլուը Ասթարապաաա տախիլ օլուն-
տըր: Շահ էթրաֆընա թօփլանմը օլան թաղըր-
պէն 40,000 նուֆուզ իլէ թէհրան իւզէրինէ եր-
րիւմէք նիլէթինտէ տիր: Հիւքիւմէթ ի մէչրուլէ
իսէ քիւլիլէն հալը պիգալարի վէ զաֆլէթտէ
պուլունտուլունտան 20,000 տէն զիյատէ մէվճուս
սաքէրի եօզ սըր: Էվվէլէ մէչրուլիլէթին ին-
գիլապընը իսաթէ էտէն էն մուհիմմ գաթըն
հանի Շահըն պիրաաթըր զաաթի օլան Սիփահ-
տարըն չիմաի մախլու Շահ թարաֆընտան օլ-
մաղը մէսէլէյի զիյատէ վէլիմ պիր հալէ կէ-
թիլմիշ տիր: Սիփահտար՝ պիր չօզ մալիյէթի
վէ Իրանըն չաաթընիլին գաալիլէրի իլէ պէրա-
պէր ճաֆ աչիլէթինէ իլթիհազ էթմիշ օլարազ
փիրման Շահ իւզէրինէ Երիւրմիւշ տիլլէր:
Մէչրուլիլէթիլէթիլէրմըն իսթինաա էթմիլ էն
պէօլիլէք գուվլէթ Պախթիյարլար տըրլար: Հէր
իքի թարաֆտա տախի խալըճա գուվլէթ պու-
լունտուլուն հիսապա ալընարազ, Իրանտա չիմ-
ալիլէ գաաթար օլունտուլունտան չօզ զիյատէ չէաիտ
վէ խունրիլ պիր չարիլընմա վուգու պուլաճա-
ղընտան գօրգուլույօր: Պիւթիւն Իրանտա էլիլվմ
պիր Անաւշի հիւքիմ սիւրմէքտէ տիր: Իրան
մէսէլէսինին սաիր միւշքիլաթա եօլ տաճաղընա
տախի չիւպհէ էալիլէքտէ տիր: Ճաֆ գաալիլէ-
սինին Սաճանը թէպաաթ օլմաթ հաաէպլիլէ Սի-
փահտար Սալար էտ Տէվլէյէ պիլլէյէմէսինտէն
սուլաղը Տէվլէթ ի Սաճանիլէ իլէ Իրան պէլինտէ
պիր հաաթիսէ գուհուրունա ինթիմալ վար սըր:
Մախլու Շահըն Բուսիաաան ֆիրարընտա Բու-
սիա հիւքիւմէթինին նէ՝ տէրէճէ պիմէթիլէ օլ-
աաղու մալիւմ տէլիլ տիր: Վէ պու սըրաաա
Լոնկիլթէրանըն նէ՝ մէվգի թուլաճաղը տա ան-
լաղըմմաղը սըր:

Միւսիւր ի մէսուլ վէ սահիպ ի իմիլյազ
Յ. Գ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Օ. ԱՐՁՈՒՄԱՆ ՄԱԹՊԱԱՐԸ
Տէրիսաաաթէթ, Չաղազճըլար, Յակոբեան խան